МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет комп'ютерних інформаційних технологій
Кафедра кібербезпеки

ПЕКАР Андрій Андрійович

Алгоритми ідентифікації користувачів та керування доступом до ресурсів мережі / Algorithms of User Identification and Management of Access to Network Resources

спеціальність: 125 – Кібербезпека та захист інформації

освітньо-професійна програма – Кібербезпека

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
КБм -21
А.А. Пекар

Науковий керівник
к.т.н., доцент Т.Г.Цаволик

Кваліфікаційну роботу
Допущено до захисту:

«____» _____ ___2024 р.

Завідувач кафедри В.В.Яцків

ТЕРНОПІЛЬ – 2024

Факультет комп'ютерних інформаційних технологій
Кафедра кібербезпеки
Освітній ступінь «магістр»
спеціальність: 125 – Кібербезпека та захист інформації
освітньо-професійна програма – Кібербезпека

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ В.В.Яцків
«____» _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Пекар Андрій Андрійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи:
Алгоритми ідентифікації користувачів та керування доступом до ресурсів мережі / Algorithms of User Identification and Management of Access to Network Resources

керівник роботи к.т.н., доцент Т.Г. Цаволик
затверджені наказом по університету від 12 грудня 2023 року № 753
2. Строк подання студентом закінченої кваліфікаційної роботи 12 грудня 2024р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: завдання на кваліфікаційну роботу студента, наукові статті, технічна література.
- провести аналіз методів ідентифікації та керування доступом до інформаційних систем.
- проаналізувати протоколи автентифікації користувачів.
- дослідити існуючі методи керування доступом.
- дослідити дискреційні моделі керування доступом і їх проблеми.
- дослідити мандатні моделі розмежування доступу.
- дослідити алгоритми на основі симетричних та асиметричних ключів.

5. Перелік графічного матеріалу у роботі:
- орієнтований граф для розмежування доступу.
- схема роботи протоколу Kerberos.
- схема роботи протоколу RADIUS.
- алгоритми роботи методів аутентифікації.
- реалізація панелі керування доступом.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

6. Дата видачі завдання 12 грудня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строки виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1	Аналіз предметної області	12.2023 р. – 03.2024 р.	
2	Техніки дослідження ШПЗ	03.2024 р. – 06.2024 р.	
3	Проектування та розробка засобу виявлення ШПЗ	06.2024 р. – 11.2024 р.	

Студент _____ Пекар А.А.
(підпис)

Керівник роботи _____ к.т.н., доцент Цаволик Т.Г.
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота на тему «Алгоритми виявлення та захисту від зловмисного програмного забезпечення» на здобуття освітнього ступеня «Магістр» зі спеціальності 125 «Кібербезпека та захист інформації» освітньо-професійної програми «Кібербезпека» написана обсягом 87 сторінок і містить 11 рисунків, 3 таблиці, 2 додатки та 79 джерел за переліком посилань.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз та вдосконалення алгоритмів ідентифікації користувачів та керування доступом до ресурсів мережі для підвищення рівня захищеності інформаційних систем. Проведено аналіз сучасних методів ідентифікації та автентифікації користувачів, досліджено протоколи безпечної передачі даних та моделі розмежування доступу. Проаналізовано дискреційні та мандатні моделі керування доступом, виявлено їх переваги та недоліки.

Розроблено метод ідентифікації користувачів на основі симетричного шифрування AES-256 та систему розподілу ролей через ієрархічну структуру дозволів. Реалізовано веб-інтерфейс на базі Django для демонстрації та тестування запропонованих методів. Проведене тестування підтвердило ефективність розробленої системи для захисту від несанкціонованого доступу та керування правами користувачів у мережі.

Ключові слова: Python, Автентифікація, Авторизація, Ідентифікація, ACL, DAC, MAC, RBAC, ABAC, SSO, MFA, PKI, IAM, PAM, Zero Trust, Токен, Смарт-карта, Біометрія, Пароль, Сертифікат, Криптографія.

ABSTRACT

The qualification work on "Malware Detection and Protection Algorithms" for obtaining the Master's degree in specialty 125 "Cybersecurity and Information Protection" of the educational and professional program "Cybersecurity" consists of 87 pages and contains 11 figures, 3 tables, 2 appendices, and 79 references.

The purpose of the qualification work is to analyze and improve user identification algorithms and network resource access control to enhance information system security. Modern methods of user identification and authentication were analyzed, secure data transmission protocols and access control models were studied. Discretionary and mandatory access control models were analyzed, identifying their advantages and disadvantages.

A user identification method based on AES-256 symmetric encryption and a role distribution system through hierarchical permission structure were developed. A web interface based on Django was implemented to demonstrate and test the proposed methods. Testing confirmed the effectiveness of the developed system for protection against unauthorized access and user rights management in the network.

Keywords: Python, Authentication, Authorization, Identification, ACL, DAC, MAC, RBAC, ABAC, SSO, MFA, PKI, IAM, PAM, Zero Trust, Token, Smart card, Biometrics, Password, Certificate, Cryptography.

ЗМІСТ

ВСТУП

Актуальність теми. Традиційні методи автентифікації, такі як паролі, часто є недостатньо надійними через людський фактор та можливість їх компрометації. Оскільки кіберзагрози зростають, а атаки стають все більш витонченими, потрібні більш досконалі механізми аутентифікації та контролю доступу. Все більшого значення набуває багатофакторна автентифікація та використання біометрії. Розробка та впровадження ефективних алгоритмів контролю доступу набуває все більшого значення через зростаючу складність інформаційних систем та необхідність гарантувати гнучке розмежування прав доступу. Існуючі моделі контролю доступу повинні адаптуватися до нових вимог безпеки і підтримувати масштабованість у великих організаціях.

Питання безпечної ідентифікації та контролю доступу особливо важливе в контексті розподілених систем, хмарних сервісів і мобільних додатків. Необхідність забезпечити єдину точку входу при збереженні високого рівня безпеки вимагає нового підходу до розробки систем аутентифікації та авторизації.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз та вдосконалення алгоритмів ідентифікації користувачів та керування доступом до ресурсів мережі для підвищення рівня захищеності інформаційних систем.

Зазначена мета передбачає вирішення таких завдань:

- розглянути існуючі методи ідентифікації користувачів у комп'ютерних мережах та системах;
- проаналізувати сучасні алгоритми автентифікації та їх застосування в інформаційних системах;
- оглянути найпоширеніші системи контролю доступу;
- дослідити принципи роботи та особливості реалізації дискреційних моделей керування доступом;
- проаналізувати структуру та механізми функціонування мандатних моделей розмежування доступу;
- розглянути алгоритми ідентифікації на основі симетричних ключів;

- розглянути алгоритми ідентифікації на основі асиметричних ключів;
- розробити архітектуру системи контролю доступу з урахуванням сучасних вимог безпеки;
- реалізувати механізми автентифікації та авторизації користувачів у розробленій системі;
- розробити візуал для тестування методів на основі запропонованих алгоритмів.

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення безпеки доступу до ресурсів у комп'ютерних мережах та інформаційних системах.

Предметом дослідження є механізми аутентифікації користувачів та моделі розмежування доступу до мережевих ресурсів.

Методи дослідження: методи системного аналізу, математичне моделювання, порівняльний аналіз, експериментальні дослідження, тестування безпеки, статистична обробка результатів.

Наукова новизна: Наукова новизна полягає у систематизації та порівняльному аналізі сучасних методів ідентифікації та контролю доступу, розробці алгоритмів автентифікації користувачів для підвищення рівня захищеності комп'ютерних систем.

Практичне значення: Практичне значення отриманих результатів полягає у реалізації механізмів багатофакторної автентифікації та налаштування політик безпеки. Результати дослідження можуть бути використані при проектуванні та розробці захищених інформаційних систем в організаціях різного масштабу.

Результати дослідження: Результати включають аналіз ефективності різних методів ідентифікації та моделей контролю доступу, розробку архітектури системи з підвищеним рівнем захищеності, реалізацію механізмів аутентифікації та авторизації, а також практичні рекомендації щодо їх застосування.

Публікації та апробація до магістерської роботи:

1. Пекар А., Возняк С. Інтеграція систем контроою доступу та виявлення вторгнень. Збірник матеріалів науково-практичного симпозіуму «Захист інформації», Тернопіль, 2024. С. 38- 42

2. Пекар А., Возняк С. Методи виявлення та запобігання несанкціонованого доступу в корпоративних мережах. Збірник матеріалів науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів «Кібербезпека та комп'ютерно-інтегровані технології» (КБКІТ - 2024), Тернопіль, 2024. С. 136- 139

1 АНАЛІЗ МЕТОДІВ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА АВТЕНТИФІКАЦІЇ

1.1. Існуючі методи ідентифікації користувачів

«Ідентифікація визначається як процес розпізнавання суб'єкта системи за допомогою ідентифікатора та надання доступу до ресурсів відповідно до визначених прав» [1]. Сучасні методи ідентифікації охоплюють широкий спектр технологій, від традиційних парольних систем до біометричних методів та багатофакторної автентифікації. Парольні системи залишаються найпоширенішим методом ідентифікації користувачів. «Основна перевага парольної аутентифікації полягає в тому, що вона проста в реалізації та має низькі витрати на впровадження» [2]. Механізм заснований на перевірці відповідності введеного пароля хеш-значенню, що зберігається в системі. Для підвищення безпеки використовується алгоритм хешування, який додає сіль і використовує ітеративну хеш-функцію.

Парольні системи беруть свій початок з 1960-х років, коли в операційній системі Compatible Time-Sharing System (CTSS) вперше було запроваджено механізм захисту файлів паролем. «Перша реалізація парольної аутентифікації зберігала паролі у відкритому вигляді, що призвело до першого зафіксованого інциденту витоку паролів у 1966 році" [2].

У 1974 році в UNIX була представлена система хешування паролів з використанням алгоритму crypt(3). «Роберт Морріс розробив механізм зберігання хешів паролів у файлі /etc/passwd, що стало стандартом для багатьох операційних систем» [3]. Система використовувала модифікований алгоритм DES та 12-бітну сіль для захисту від атак за допомогою попередньо обчислених таблиць. Сучасні парольні системи використовують криптографічні хеш-функції, такі як SHA-256 та bcrypt. «Алгоритм bcrypt, розроблений у 1999 році, включає механізм уповільнення обчислень для захисту від атак перебором» [4]. Функція включає параметр cost factor, який дозволяє регулювати складність обчислень відповідно до зростання потужності процесорів.

«Механізм сольових значень (salt) був впроваджений для запобігання атакам з використанням райдужних таблиць. Унікальна сіль для кожного

пароля збільшує обчислювальну складність атак» [5]. Розмір солі повинен бути достатнім для забезпечення унікальності - зазвичай використовується не менше 16 байт випадкових даних. Процес хешування пароля включає кілька етапів. "Спочатку генерується випадкова сіль, яка конкатенується з паролем. Отримана комбінація проходить через функцію хешування задану кількість разів (key stretching)» [6]. Результуючий хеш зберігається разом з сіллю та параметрами хешування для подальшої перевірки.

Апаратні токени та смарт-карти забезпечують більш надійну ідентифікацію через використання фізичних пристроїв. "Смарт-карти містять захищений мікропроцесор та пам'ять для зберігання криптографічних ключів і сертифікатів" [7]. Токени генерують одноразові паролі на основі криптографічних алгоритмів, синхронізованих з сервером автентифікації за часом або лічильником.

Апаратні маркери та смарт-картки є другим елементом автентифікації в категорії “власність користувача”. «Перший апаратний токен був розроблений компанією RSA Security в 1984 році для забезпечення надійної ідентифікації користувачів в корпоративних мережах» [8].

Смарт-картки використовують захищений мікропроцесор з криптографічним співпроцесором. «Архітектура смарт-картки включає в себе процесор, енергонезалежну пам'ять (EEPROM) для зберігання ключів, оперативну пам'ять (RAM) для обчислень та операційну систему» [9]. Криптографічний співпроцесор забезпечує апаратне прискорення процесів шифрування та створення цифрового підпису.

Протокол аутентифікації смарт-карт базується на механізмі запит-відповідь:

1. Сервер генерує випадковий запит.

2. Смарт-карта підписує виклик своїм приватним ключем.

3. Сервер перевіряє підпис за допомогою відкритого ключа.

Токени з одноразовим паролем (OTP) використовують два основні механізми синхронізації: HOTP (одноразовий пароль на основі HMAC) генерує пароль на основі лічильника і секретного ключа. Це гарантує, що згенерований

пароль є унікальним.

Смарт-картки широко використовуються в системах контролю фізичного доступу. Протокол ISO/IEC 14443 визначає стандарт безконтактної взаємодії на частоті 13,56 МГц. Радіус дії обмежений кількома сантиметрами для запобігання несанкціонованому зчитуванню» [11]. Технологія NFC розширює можливості смарт-карт для мобільних пристроїв. «Смартфони з підтримкою NFC можуть емулювати смарт-карти, зберігаючи криптографічні ключі в захищеному елементі або довіреному середовищі виконання (Trusted Execution Environment, TEE)» [12].

Біометричні методи ідентифікації базуються на унікальних фізіологічних або поведінкових характеристиках людини. «Найпоширенішими біометричними ознаками є відбитки пальців, геометрія обличчя, райдужна оболонка ока та параметри голосу» [13]. Біометричні системи включають датчики для збору біометричних даних, алгоритми обробки та порівняння з еталонним шаблоном. На рисунку 1.1 зображено алгоритм роботи біометрії з відбитку пальця. Такий часто можна зустріти на сучасних смартфонах.

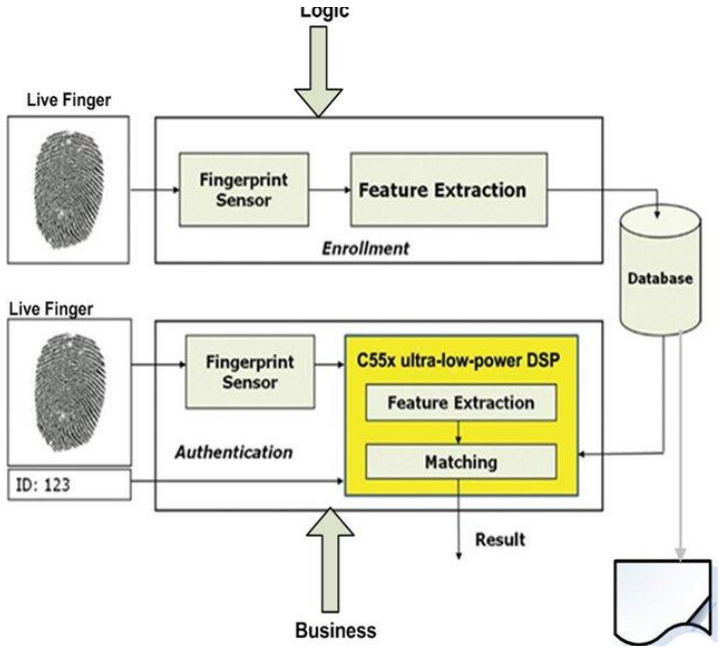

Рисунок 1.1 – Приклад алгориту роботи біометрії з відбитку пальця

Методи біометричної ідентифікації розвиваються з 1960-х років, коли були розроблені перші автоматичні системи розпізнавання відбитків пальців. «Перші комерційні системи біометричної ідентифікації з'явилися в 1970-х

роках і були засновані на аналізі геометрії руки» [14]. Сучасні біометричні системи використовують передові технології обробки сигналів та алгоритми машинного навчання.

Процес біометричної ідентифікації складається з двох основних етапів: реєстрації та верифікації. «Під час реєстрації система збирає біометричні дані, обробляє їх для вилучення відмінних рис і створює еталонний шаблон, який зберігається в захищеній базі даних» [15]. Процес верифікації порівнює нові біометричні дані зі збереженим шаблоном і приймає рішення про автентифікацію. Статистична природа біометричних даних вимагає спеціального підходу до їх обробки. «На відміну від паролів і токенів, притаманна біометричним характеристикам мінливість вимагає використання порогів подібності для порівняння» [16]. Системи оцінюються за показниками FAR (False Acceptance Rate) і FRR (False Rejection Rate).

Захист біометричних шаблонів є дуже важливим: «Біометричні дані не можуть бути змінені, як паролі, після перехоплення, тому для перетворення та шифрування шаблонів використовуються спеціальні алгоритми» [17]. Технологія скасовуваної біометрії дозволяє створювати скасовувані біометричні шаблони.

Мультимодальні біометричні системи підвищують надійність ідентифікації: «Завдяки поєднанню декількох біометричних ознак, таких як обличчя та голос, ймовірність помилкової ідентифікації значно знижується» [18]. Система використовує алгоритми злиття даних на рівні ознак або рішень. Глибоке навчання зробило революцію в біометрії. «Згорткові нейронні мережі перевершили людські можливості, досягнувши понад 99% точності розпізнавання облич на стандартних наборах даних» [19]. Такі архітектури, як сіамські мережі, ефективно навчаються на обмежених наборах даних.

Біометричні системи повинні протидіяти спробам обману. «Для виявлення спроб імітації біометричних ознак використовуються додаткові датчики та алгоритми» [20]. Це включає аналіз текстури, температури, пульсу та інших характеристик біометричної тканини.

Стандартизація біометричних систем забезпечує їх сумісність. «Стандарт

ISO/IEC 19794 визначає формати обміну біометричними даними, а NIST регулярно тестує алгоритми розпізнавання» [21]. Це дозволяє будувати масштабовані системи з компонентів різних виробників.

Конфіденційність біометричних даних регулюється законом. «GDPR класифікує біометричні дані як особливу категорію персональних даних, що вимагає посилених заходів захисту» [22]. Системи повинні забезпечувати прозорість обробки та право на видалення даних. Новим напрямом є безперервна біометрична автентифікація. «Система безперервно аналізує моделі поведінки користувача, такі як рухи клавіатури і миші, щоб виявити підозрілу поведінку» [23].

Методи автентифікації на основі райдужної оболонки забезпечують високу точність ідентифікації. «Унікальний малюнок райдужної оболонки формується під час ембріогенезу і залишається незмінним протягом усього життя» [24]. Алгоритм аналізує текстурні особливості райдужної оболонки після її локалізації на зображенні ока.

Схеми автентифікації на основі райдужної оболонки ока були вперше запропоновані Джоном Даугманом у 1993 році. «Алгоритм Даугмана лежить в основі всіх сучасних комерційних систем розпізнавання райдужної оболонки ока і демонструє рівень помилкових спрацьовувань менше одного на мільйон» [25].

«Формування структур райдужної оболонки ока рандомізоване морфогенетичними подіями під час ембріогенезу. Цей процес призводить до утворення дуже складних візерунків, включаючи борозенки, кільця, корони, плями та інші текстурні елементи» [26]. Навіть генетично ідентичні близнюки мають різні візерунки райдужної оболонки. Система розпізнавання починає з отримання зображення ока в ближньому інфрачервоному діапазоні. «Інфрачервоне освітлення дозволяє чітко ідентифікувати деталі райдужної оболонки, не викликаючи дискомфорту навіть у людей з темними очима» [27]. Високоякісні зображення повинні мати роздільну здатність не менше 200 пікселів по діаметру райдужки.

Райдужка позиціонується за допомогою інтегрального диференціального

оператора: «Цей алгоритм визначає внутрішню і зовнішню межі райдужки як концентричні кола і максимізує варіацію яскравості вздовж контуру. Крім того, виявляються і маскуються такі перешкоди, як повіки, вії та відблиски. Зображення райдужної оболонки перетворюється в полярні координати і нормалізується. За допомогою «процесу демодуляції» кільцева область райдужної оболонки розширюється до прямокутного зображення фіксованого розміру, яке компенсує зміни розміру зіниці та відстані до камери. Це забезпечує інваріантність до масштабу та повороту.

Виділення особливостей виконується за допомогою 2D-фільтра Габора. «Фільтри Габора ідеально підходять для аналізу особливостей текстури райдужної оболонки і забезпечують локалізацію як у просторовій, так і в частотній області» [28]. Результатом фільтрації є складний фазовий код райдужної оболонки. Кодування райдужної оболонки створює IrisCode, компактне двійкове представлення. «Розмір IrisCode становить 256 байт і містить до 2 біт оцифрованої інформації про фазу відгуку фільтра Габора. Крім того, генерується маска для позначення недостовірних областей зображення» [29]. На рисунку 1.2 зображено приклад аутентифікації по райдужці ока.

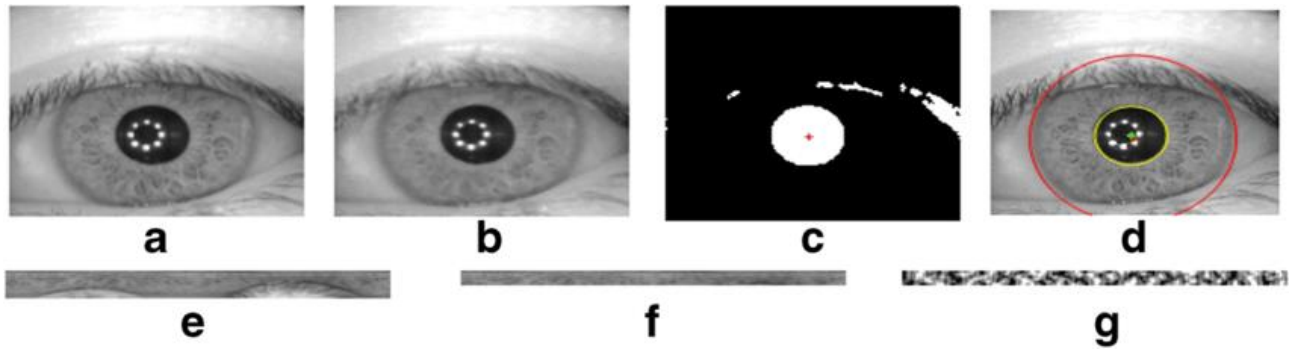

Рисунок 1.2 – Приклад аутентифікації через райдужку

Порівняння кодів райдужної оболонки виконується шляхом обчислення відстані Хеммінга. «Відстань Хеммінга між двома ірисовими кодами обчислюється тільки для дійсних бітів, визначених маскою. Поріг схожості встановлюється рівним 0,32» [30]. Швидке порівняння двійкових кодів дозволяє здійснювати пошук у великих базах даних.

Поведінкова біометрія включає аналіз почерку на клавіатурі, підпису та динаміки ходи. «Ці методи базуються на припущенні, що людська моторика є унікальною» [31]. Система збирає часові та просторові характеристики поведінкових патернів для створення біометричного профілю. Поведінкова біометрія розвивається як альтернативний метод ідентифікації для аналізу індивідуальних особливостей поведінки людини. «На відміну від фізіологічних характеристик, поведінкові патерни можуть змінюватися з часом і під впливом емоційних станів, що вимагає постійної адаптації системи» [32].

Аналіз клавіатурного почерку є одним з найбільш вивчених методів поведінкової біометрії. «Аналіз включає в себе вимірювання інтервалу часу між натисканнями клавіш, часу утримання клавіш, частоти помилок і патернів корекції» [33]. За наявності достатньої кількості навчальних даних сучасні алгоритми можуть досягати точності ідентифікації до 95%.

1. До ключових характеристик клавіатурного почерку належать.
2. Затримка (час між відпусканням однієї клавіші та натисканням наступної).
3. Тривалість штриха.
4. Швидкість письма.
5. Частота натискань клавіш, що перекриваються.
6. Моделі використання службових клавіш.

Дані про швидкість, прискорення та тиск під час письма використовуються для аналізу динаміки підпису. «Онлайн-системи перевірки підпису збирають динамічні характеристики за допомогою графічних планшетів або сенсорних екранів, які підтримують визначення тиску під час письма». [34]. Це дозволяє виявляти підробки, які візуально нагадують оригінал. Розпізнавання ходи базується на аналізі біомеханіки руху. «Система використовує відеоаналіз і дані акселерометра для вимірювання параметрів ходи, таких як довжина кроку, каденція, симетрія руху і кути в суглобах» [35]. Ця технологія особливо корисна для віддаленої прихованої ідентифікації.

Багатофакторна автентифікація поєднує різні методи ідентифікації для підвищення безпеки. «Типові схеми включають те, що користувач знає паролі,

що він має токени, і що він собою являє біометричні дані». [36]. Технологія Single Sign-On (SSO) дозволяє використовувати єдині облікові дані для доступу до різних сервісів. SSO зменшує навантаження на користувачів та спрощує управління доступом в корпоративних мережах [10]. Реалізація базується на протоколах федеративної автентифікації, таких як SAML та OAuth.

Єдиний вхід (SSO) - важлива технологія для спрощення автентифікації в сучасних розподілених системах. SSO значно підвищує доступність і безпеку, дозволяючи користувачам отримувати доступ до декількох сервісів за допомогою єдиної автентифікації [37]. Ця технологія стала стандартом для корпоративних мереж і хмарних сервісів. SAML (Security Assertion Markup Language) - це основний протокол, який використовується для реалізації корпоративної SSO. «SAML використовує формат XML для обміну твердженнями автентифікації та авторизації між довіреними сторонами» [38]. Протокол забезпечує надійну федеративну автентифікацію за допомогою механізмів цифрового підпису та шифрування тверджень Процес автентифікації SSO починається з того, що облікові дані користувача направляються до постачальника ідентифікаційних даних (IdP), який виконує початкову перевірку облікових даних користувача і генерує безпечне підтвердження автентичності OAuth 2.0.

OAuth 2.0 та OpenID Connect значно розширюють можливості SSO для сучасних веб-додатків та API. «OAuth забезпечує авторизований доступ до ресурсів без передачі облікових даних користувача третім особам» [39]. Протокол широко використовується для інтеграції з соціальними мережами та хмарними сервісами; OpenID Connect визначає формат токенів ідентифікації та кінцевих точок для отримання інформації про користувача, додаючи стандартизований рівень автентифікації поверх OAuth 2.0. SSO Безпека всієї системи критично залежить від безпеки постачальника ідентифікаційних даних. Федеративна автентифікація дозволяє організаціям довіряти твердженням зовнішніх постачальників ідентичностей, створюючи федерації довіри та спрощуючи взаємодію між організаціями. Ключовим моментом є визначення чіткої політики довіри та забезпечення детального аудиту всіх сертифікатів

федерації. Інфраструктура SSO «повинна підтримувати гнучке налаштування рівнів безпеки та методів аутентифікації для різних категорій користувачів і сервісів» [40].

1.2 Протоколи автентифікації користувачів

Після огляду типів аутентифікації, варто розглянути протоколи, які забезпечують перевірку автентичності користувачів. Найбільш поширенішими є Kerberos, RADIUS, LDAP, TACACS+ – з них і варто розпочати.

Kerberos - це протокол мережевої автентифікації, який використовує симетричну криптографію для захисту облікових даних. «Архітектура Kerberos базується на довіреному центрі розподілу ключів (Trusted Key Distribution Centre, KDC), який видає тимчасові квитки для доступу до сервісів» [41]. Протокол забезпечує взаємну аутентифікацію клієнтів і серверів, цілісність повідомлень і конфіденційність даних. Kerberos широко використовується для реалізації єдиного входу (SSO) в корпоративних мережах Windows і Unix-подібних системах.

Kerberos розроблений в Массачусетському технологічному інституті в рамках проекту Athena і став стандартом для корпоративних мереж. «Названий на честь триголового пса, який охороняв вхід до Аїду в грецькій міфології, протокол символізує три фундаментальні аспекти безпеки: автентифікацію, цілісність і конфіденційність» [42]. Kerberos забезпечує безпечну автентифікацію в незахищених мережах, симетричну криптографію і систему тимчасових квитків.

Архітектура Kerberos складається з декількох ключових компонентів. Центр розподілу ключів (Key Distribution Centre, KDC) містить дві логічні служби: Сервер автентифікації (AS) та Сервер генерації квитків (TGS). KDC зберігає приватні ключі всіх користувачів і служб у базі даних. Сервер аутентифікації відповідає за початкову аутентифікацію користувачів і видачу TGT (квитків), в той час як TGS видає квитки для доступу до певних сервісів.

Процес аутентифікації Kerberos включає кілька етапів взаємодії. По-

перше, клієнт запитує аутентифікацію у AS і надає ім'я користувача. AC перевіряє користувача в базі даних і генерує ключ сеансу. Ключ сеансу шифрується за допомогою ключа користувача, отриманого з пароля користувача» [43]. AC також генерує TGT, що містить ідентифікатор користувача, мережеву адресу, дату закінчення терміну дії та ключ сеансу, які шифруються за допомогою приватного ключа TGS.

Безпека Kerberos базується на кількох основних принципах. По-перше, всі квитки мають термін дії, що зменшує можливість атаки. «Протокол використовує мітки часу та одноразові автентифікатори для захисту від атак повторного відтворення та гарантування того, що повідомлення є новими» [44]. Взаємна автентифікація досягається тим, що і клієнт, і сервер повинні довести, що вони мають відповідний ключ.

Kerberos підтримує делегування автентифікації та механізми довіри між доменами. «У корпоративних мережах з декількома доменами міждоменні ключі використовуються для встановлення довірчих відносин між різними KDC» [45]. Це дозволяє користувачам одного домену отримувати доступ до ресурсів в інших доменах без додаткової автентифікації.

Реалізація Kerberos в Microsoft Windows включає додаткові розширення протоколу. Розширення PKINIT дозволяє використовувати сертифікати відкритих ключів для початкової автентифікації, в той час як розширення PAC (Privilege Attribute Certificate) передає інформацію про групи користувачів і привілеї» [46]. Ці розширення забезпечують кращу інтеграцію з інфраструктурою Active Directory та підтримку смарт-карт. Протокол також включає механізми, які підтримують різні криптографічні алгоритми. «Останні реалізації Kerberos підтримують AES-128 і AES-256 для шифрування, HMAC для цілісності і можливість узгодження наборів шифрів між клієнтом і сервером» [47]. Це забезпечує гнучкість і можливість оновлення криптографічних механізмів без зміни базового протоколу. На рисунку 1.3 можна побачити схему роботи Kerberos.

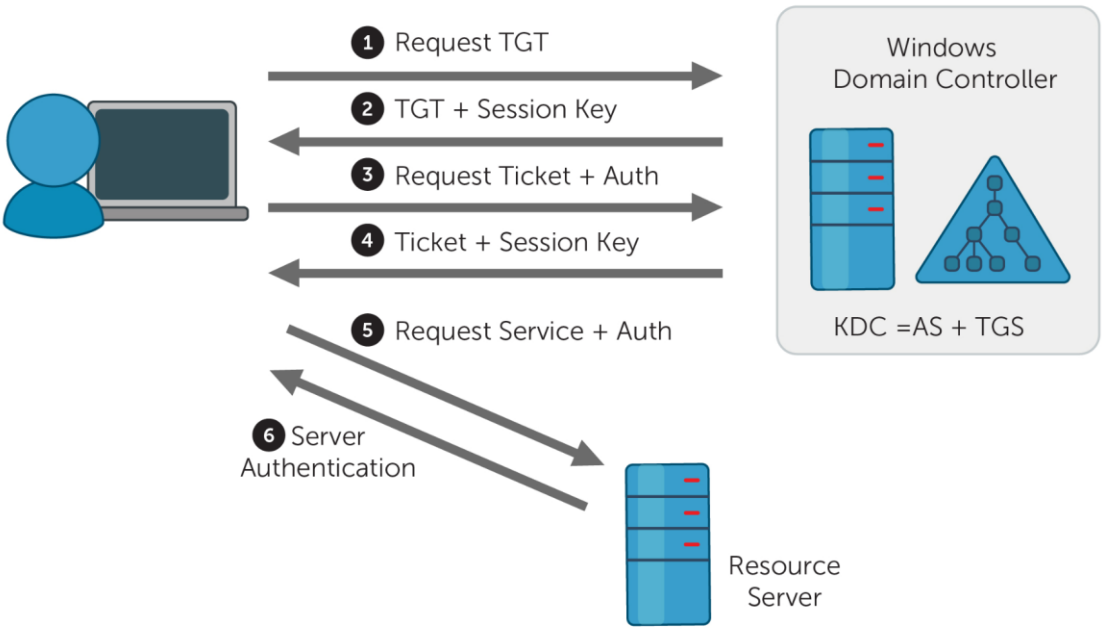

Рисунок 1.3 – Схема роботи Kerberos

Крім Kerberos також варто описати і RADIUS. На рисунку 1.4. зображено принцип роботи Radius.

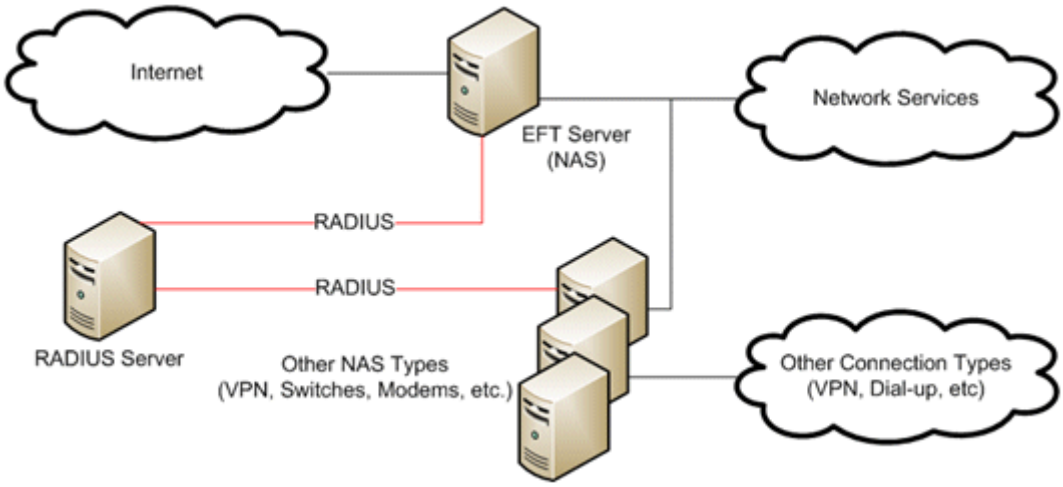

Рисунок 1.4 – Схема роботи Radius

RADIUS (Remote Authentication Dial-In User Service) - мережевий протокол, який забезпечує централізовану аутентифікацію, авторизацію та облік користувачів (AAA). «RADIUS був розроблений компанією Livingston

Enterprises в 1991 році для аутентифікації користувачів, що підключаються до мережі, і з тих пір став стандартом для багатьох типів мережевого доступу» [48]. Протокол використовує модель клієнт-сервер, де пристрій мережевого доступу (NAS) виступає в ролі клієнта, який пересилає запити на автентифікацію на централізований сервер RADIUS; NAS і сервер RADIUS мають спільний секрет, який використовується для захисту зв'язку. RADIUS працює за протоколом UDP і використовує порт 1812 для автентифікації та порт 1813 для обліку. Надійний зв'язок забезпечується механізмом ретрансляції пакетів. Протокол підтримує розширюваний набір атрибутів, які дозволяють передавати різні параметри аутентифікації та авторизації; формат повідомлення RADIUS включає код типу пакета, ідентифікатор, довжину та автентифікатор для перевірки цілісності. «Основна безпека протоколу забезпечується шифруванням паролів і захистом цілісності атрибутів» [49]. Процес аутентифікації починається, коли користувач надає автентифікаційну інформацію NAS-пристрою. Пристрій формує пакет Access-Request, що містить атрибути користувача та зашифрований пароль. Пароль шифрується за допомогою хешу MD5, який поєднує спільний секрет і запит на аутентифікацію; сервер RADIUS перевіряє цілісність запиту і ідентифікує користувача за допомогою локальної бази даних або зовнішнього джерела автентифікації. Сервер може взаємодіяти з різними базами даних користувачів, такими як Active Directory, LDAP або SQL. Після автентифікації сервер надсилає одну з можливих відповідей: Access-Accept, Access-Reject або Access-Challenge. Якщо автентифікація пройшла успішно, сервер може налаштувати сеанс користувача, додавши додаткові атрибути до відповіді Access-Accept. «Розширюваність протоколу дозволяє передавати атрибути, специфічні для постачальника» [50].

RADIUS підтримує механізми проксі та ієрархічної маршрутизації запитів: сервер RADIUS може виступати в ролі проксі-сервера і направляти запити на інші сервери на основі доменної частини імені користувача. Це створює ієрархічну структуру автентифікації та дозволяє реалізувати роумінг між різними провайдерами. «Проксі-сервери RADIUS широко

використовуються в академічних мережах та послугах Wi-Fi роумінгу» [51]. Протокол включає механізми виявлення петель маршрутизації та обмеження кількості проксі-хостів. Сервери можуть кешувати результати аутентифікації, щоб зменшити затримку повторних запитів. Підтримується балансування навантаження між серверами і перемикання на резервний сервер. «Механізм відмовостійкості забезпечує високу доступність сервісів автентифікації» [52].

Облік RADIUS реалізовано за допомогою окремого набору повідомлень: Мережеве сховище надсилає Accounting-Request на початку та в кінці сеансу користувача, а також може надсилати проміжні оновлення. Обліковий пакет містить інформацію про тривалість сесії, обсяг переданих даних, причину завершення та іншу статистику. «Облікова інформація може бути використана для виставлення рахунків, моніторингу використання ресурсів та аудиту безпеки» [53]. Сервер RADIUS підтверджує отримання облікових даних у пакеті Accounting-Response, а для надійного зберігання підтримує реплікацію облікових даних на резервний сервер. Протокол передбачає механізм уникнення дублювання облікових даних при ретрансляції пакетів. «Стандарт визначає набір обов'язкових облікових атрибутів і дозволяє розширювати його за допомогою специфічних атрибутів» [54].

І останнім типом протоколів такого типу буде TACACS+. TACACS+ (Terminal Access Controller Access-Control System Plus) - це протокол контролю доступу, розроблений компанією Cisco як розширення оригінального протоколу TACACS. «TACACS+ забезпечує повне розділення функцій автентифікації, авторизації та обліку (AAA), дозволяючи використовувати різні методи для кожної функції» [55]. Протокол працює через 49-й порт TCP і забезпечує надійну доставку пакетів і відновлення з'єднання; TACACS+ шифрує весь пакет, на відміну від RADIUS, який шифрує тільки пароль. Кожен пакет TACACS+ містить версію протоколу, тип пакета, порядковий номер і прапори шифрування. Заголовки пакетів залишаються не зашифрованими для маршрутизації та обробки пакетів. «Для шифрування використовується хеш MD5 із загальним секретом і випадковим значенням, яке повторно застосовується до кожного пакета» [56].

Процес автентифікації TACACS+ підтримує багатоетапну передачу повідомлень. Сервер може запитувати додаткову інформацію у клієнта через серію запитів і відповідей. TACACS+ спрощує реалізацію багатофакторної автентифікації, зберігаючи стан сеансу автентифікації. Протокол підтримує різні схеми автентифікації, включаючи PAP, CHAP і MSCHAPv2. «Гнучкість протоколу дозволяє адміністраторам налаштовувати різні схеми автентифікації для різних типів доступу» [57]. Кожен запит на аутентифікацію може містити додаткові параметри, такі як тип сервісу, порт доступу та протокол. Схема роботи TACACS зображена на рисунку 1.5.

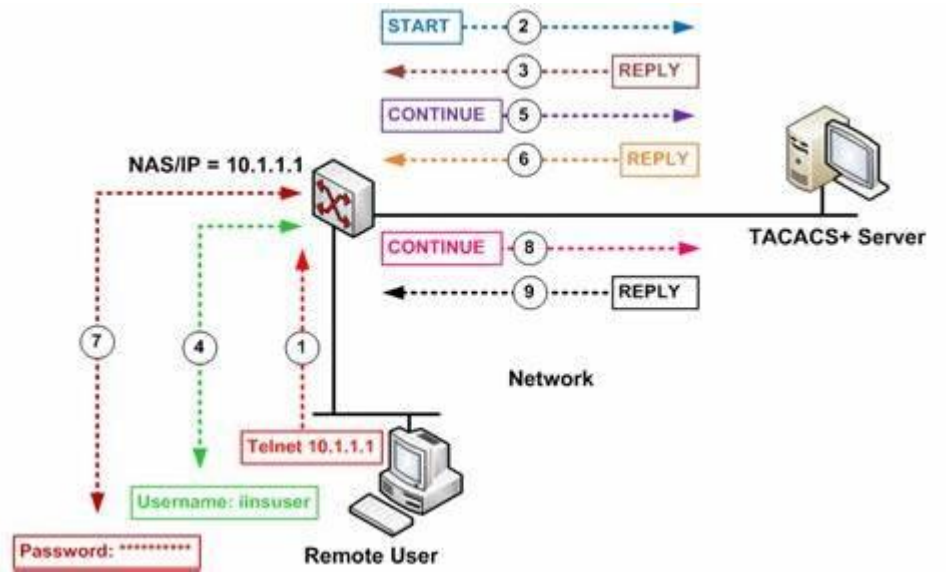

Рисунок 1.5 – Схема роботи TACACS+

Окрім віддаленої автентифікації, існують також криптографічні алгоритми. Криптографічні алгоритми автентифікації забезпечують математично доведену безпеку процесу аутентифікації. «Основна мета криптографічної автентифікації - надати доказ володіння секретом без розкриття секрету» [58]. Основним механізмом є протокол «запит-відповідь», де сервер генерує випадкове значення, а клієнт повинен надати правильну відповідь за допомогою закритого ключа; цифровий сертифікат X.509 забезпечує зв'язок між відкритим ключем та ідентифікацією користувача за допомогою підпису довіреного центру сертифікації. Протоколи з відкритим ключем забезпечують надійну автентифікацію без необхідності попереднього

обміну секретами. «Асиметрична криптографія не вимагає захищеного каналу для початкового розподілу ключів». [59].

Протокол TLS/SSL реалізує взаємну автентифікацію на основі сертифікатів і протоколу відповіді на запит. Клієнт і сервер обмінюються сертифікатами і доводять, що вони мають власні закриті ключі. Цей процес передбачає генерацію випадкових значень, обмін відкритими ключами Діффі-Хеллмана та створення цифрових підписів. «Протокол захищає від атак ретрансляції та відтворення завдяки використанню унікальних сеансових ключів». [60]. Розширення протоколу дозволяють використовувати попередньо розподілені ключі (PSK) і апаратні токени; TLS 1.3 ввів механізм нульового розкриття для підвищення конфіденційності процесу аутентифікації.

Протокол SSH забезпечує аутентифікацію за допомогою відкритих ключів для безпечного віддаленого доступу. Клієнт генерує пару ключів і зберігає відкритий ключ на сервері. При підключенні сервер перевіряє підпис клієнта, згенерований закритим ключем. SSH підтримує кілька методів аутентифікації, включаючи пароль, сертифікат та автентифікацію за допомогою інтерактивної клавіатури. «Протокол дозволяє встановлювати каскадну автентифікацію з використанням декількох методів» [61]. Також підтримується автентифікація на рівні хоста за допомогою попередньо наданих серверних ключів. Розширення протоколу дозволяють інтегрувати його з системами управління ідентифікацією та смарт-картами.

Цифрові підписи є надійним механізмом автентифікації документів і транзакцій; такі алгоритми, як RSA і ECDSA, створюють унікальний підпис, який математично пов'язаний з документом і особистим ключем підписувача. Інфраструктура відкритих ключів (PKI) забезпечує ланцюжок довіри для перевірки сертифікатів і підписів. «Цифрові підписи забезпечують не тільки автентифікацію, але й можливість спростувати дії користувача» [62]. Сучасні схеми підпису підтримують додаткові функції, такі як сліпі підписи та групові підписи. Розробляються квантово-стійкі алгоритми підпису для захисту від майбутніх квантових комп'ютерів.

Якщо розглядати сучасні протоколи мережевої автентифікації, то вони

були описані в розділі 1.1, проте про них буде лише згадано загально. OAuth 2.0 та OpenID Connect представляють сучасні стандарти аутентифікації та авторизації для веб-додатків та API. "OAuth 2.0 є протоколом авторизації, що дозволяє додаткам отримувати обмежений доступ до облікових записів користувачів на HTTP-сервісах" [63]. Протокол працює через делегування прав доступу, коли користувач дозволяє сторонньому додатку діяти від його імені без надання паролю. OpenID Connect, побудований поверх OAuth 2.0, додає рівень автентифікації, що дозволяє клієнтським додаткам верифікувати особистість користувача. "OpenID Connect використовує JSON Web Tokens (JWT) для безпечної передачі інформації про користувача між провайдером ідентифікації та клієнтським додатком" [64]. Обидва протоколи широко використовуються в сучасних веб-сервісах, мобільних додатках та корпоративних системах для реалізації концепції єдиного входу (SSO) та управління доступом.

Ще одним типом є – алгоритм одноразових паролів HOTP і TOTP. HOTP (HMAC-based One-time Password) і TOTP (Time-based One-time Password) - алгоритми генерації одноразових паролів для двофакторної автентифікації. «HOTP генерує одноразові паролі на основі секретного ключа і лічильника подій, використовуючи HMAC-SHA1 як криптографічну функцію, як визначено в RFC 4226» [65]. Алгоритм генерує шести-восьмизначний код, який змінюється при кожному використанні. Успішна автентифікація вимагає від клієнта і сервера синхронізації значень лічильників; HOTP забезпечує безпеку, навіть якщо попередні паролі були скомпрометовані, оскільки кожен пароль може бути використаний лише один раз.

TOTP, описаний в RFC 6238, є розширенням HOTP, яке використовує поточний час замість лічильника. «TOTP генерує одноразовий пароль на основі секретного ключа і часового інтервалу (зазвичай 30 секунд). Алгоритм вимагає синхронізації часу між клієнтом і сервером, але забезпечує автоматичну зміну пароля без необхідності відстеження лічильника. TOTP широко використовується в додатках для автентифікації, таких як Google Authenticator, Microsoft Authenticator та Authy. «Стандартний 30-секундний інтервал

забезпечує баланс між безпекою та зручністю використання, але деякі програми дозволяють налаштовувати цей параметр» [66].

Обидва алгоритми підтримують кастомізацію розміру вихідного коду, вікна синхронізації та криптографічної функції. HOTP і TOTP часто реалізуються в апаратних токенах або програмних додатках і використовуються як другий фактор автентифікації, окрім паролів. «Ці протоколи забезпечують високий рівень безпеки при правильній реалізації, але вимагають захищеного каналу для початкової передачі приватного ключа» [67]. Для порівняння цих двох типів представлено таблицю 1.1.

Таблиця 1.1 – Порівняльна характеристика алгоритмів HOTP і TOTP

Характеристика	HOTP	TOTP
Основа генерації	Значення лічильника подій	Поточний час
Стандарт	RFC 4226	RFC 6238
Криптографічна функція	HMAC-SHA1	HMAC-SHA1/SHA-256/SHA-512
Синхронізація	Лічильник між клієнтом і сервером	Час між пристроями
Довжина коду	6-8 цифр	6-8 цифр
Період дії	До використання	30 секунд (типово)
Вразливості	Десинхронізація лічильника	Розсинхронізація часу
Переваги	Не залежить від часу, простіша реалізація	Автоматична зміна кодів
Недоліки	Необхідність відстеження стану	Залежність від точного часу
Типове використання	Апаратні токени	Мобільні додатки 2FA

Механізми розподілу ключів гарантують безпечний обмін криптографічними ключами між учасниками комунікації. «Безпечний розподіл ключів є фундаментальною проблемою в криптографії, оскільки від розподілу ключів залежить безпека всієї криптографічної системи» [68]. Протокол Діффі-Хеллмана (DH), опублікований в 1976 році, є першим загальним рішенням проблеми розподілу ключів. DH дозволяє двом сторонам встановити секретний ключ, яким вони можуть обмінюватися по відкритому каналу зв'язку без попередньої домовленості і без попереднього узгодження двох сторін. Протокол заснований на складності обчислення дискретного логарифму в обмеженому полі. «Безпека DH гарантується математичною складністю обчислення секретного ключа, навіть якщо весь обмін повідомленнями заблоковано» [69].

Протокол Діффі-Хеллмана працює наступним чином. Обидві сторони домовляються про загальний параметр - велике просте число p та його примітивний корінь g. Обидві сторони генерують випадкові секретні числа (a і b) і обчислюють відкриті значення.

$$(g^a \ mod \ p \text{ і } g^b \ mod \ p$$

Остаточний секретний ключ обчислюється як.

$$(g\hat{}b)\hat{}a \ mod \ p \ = \ (g\hat{}a)\hat{}b \ mod \ p$$

«Сучасні реалізації DH використовують групи еліптичних кривих (ECDH) для підвищення ефективності та безпеки» [3], ECDH забезпечують той самий рівень безпеки з меншими розмірами ключів, що особливо важливо для мобільних пристроїв та IoT.

Протоколи, засновані на інфраструктурі відкритих ключів (PKI), забезпечують масштабований розподіл ключів з автентифікацією. «PKI використовує ієрархічну структуру органів сертифікації (CA) для створення та перевірки цифрових сертифікатів, які прив'язують відкриті ключі до ідентифікаторів» [70], сертифікати X.509 містять інформацію про власника, відкритий ключ, термін дії та цифровий підпис емітента. Система включає

механізм відкликання сертифікатів через CRL (Certificate Revocation Lists) або OCSP (Online Certificate Status Protocol) PKI забезпечує масштабоване рішення для розподілу ключів у великих організаціях та Інтернеті.

1.3. Існуючі методи керування доступом

Керування доступом представляє собою комплекс технічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення захисту інформації через обмеження та контроль доступу до ресурсів системи. Базовою концепцією керування доступом виступає принцип найменших привілеїв, згідно з яким користувачі та процеси повинні мати мінімально необхідні права для виконання своїх функцій. «Дискреційне керування доступом (DAC) реалізує модель, де власник ресурсу самостійно визначає права доступу до нього для інших суб'єктів системи. Зазвичай, механізм реалізації такого методу базується на матриці доступу, яка визначає права користувачів відносно об'єктів системи. Практична реалізація матриці доступу часто здійснюється через списки контролю доступу (ACL) або списки можливостей» [71].

А саме, перше, що варто згадати - мандатне керування доступом (MAC) забезпечує багаторівневу модель безпеки, де кожному об'єкту та суб'єкту системи призначається певний рівень безпеки. Дані рівні формують ієрархічну структуру, а правила доступу базуються на порівнянні рівнів безпеки суб'єкта та об'єкта. MAC також використовує концепцію міток безпеки, які присвоюються кожному об’єкту та суб’єкту в системі. Ці мітки дозволяють контролювати, хто і до якої інформації має доступ, враховуючи ієрархію та рівні секретності. Таким чином, MAC запобігає потенційним витокам даних, оскільки доступ до об’єкта залежить від встановлених правил та політик.

Класична модель Bell-LaPadula забезпечує конфіденційність інформації через заборону читання "вгору" та запису "вниз" відносно рівнів безпеки. Практичне застосування MAC характерне для систем з високими вимогами до безпеки, включаючи військові та урядові інформаційні системи. Реалізація MAC вимагає централізованого адміністрування та чіткого визначення політик

безпеки. Впровадження MAC може бути складним, оскільки воно передбачає постійне оновлення політик безпеки, перевірку відповідності даних встановленим міткам і додаткові адміністративні процедури. На рисунку 1.6 зображено модель Bell-LaPadula [72].

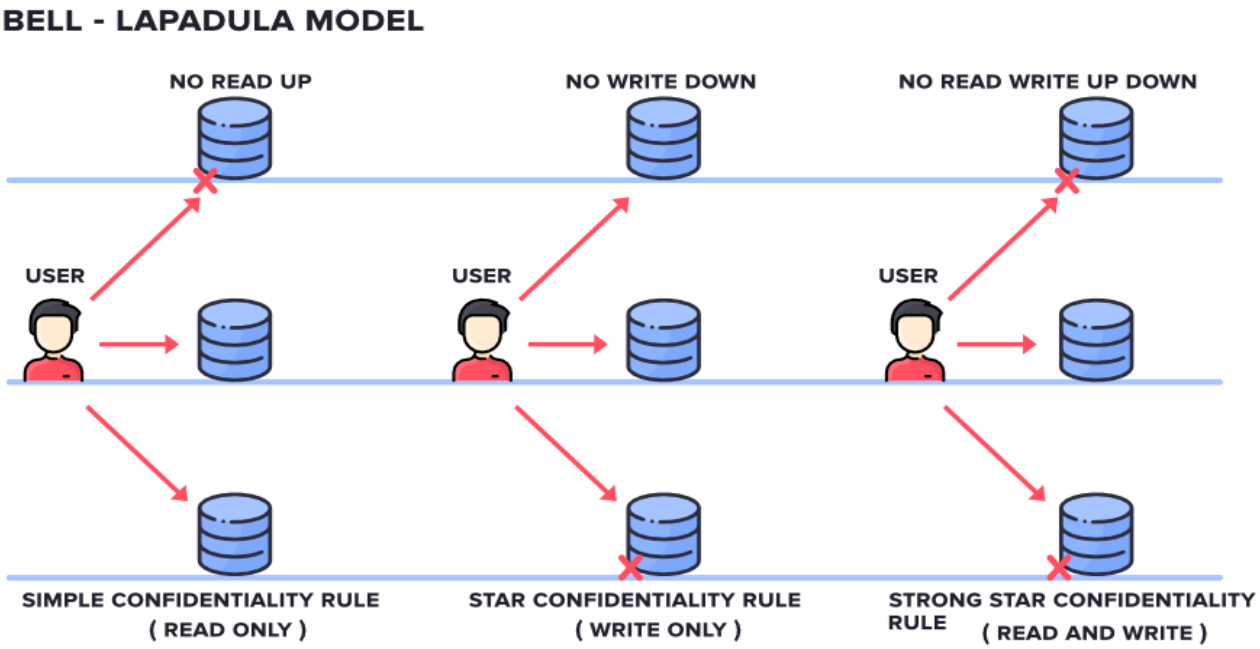

Рисунок 1.6 – Модель безпеки Bell-LaPadula

Рольове керування доступом (RBAC) базується на використанні ролей, які виступають своєрідною ланкою між користувачами та їхніми правами доступу. Це означає, що замість того, щоб налаштовувати права для кожного користувача окремо, їм просто призначають певну роль, а вже ця роль має конкретний набір привілеїв. Такий підхід значно полегшує адміністрування великих систем. У RBAC також передбачена ієрархія ролей: ролі можуть отримувати права від інших, що дозволяє створювати гнучкіші системи управління. Це робить керування доступом зручнішим, адже адміністратори можуть змінювати права через налаштування ролей, а не окремих користувачів. Також RBAC підтримує динамічне розділення обов'язків, завдяки якому можна встановлювати обмеження на використання конфліктуючих ролей одночасно. На рисунку 1.7 показана модель керування доступом у RBAC.

Ще одна зручна особливість RBAC - це ієрархія ролей. Наприклад, роль "Старший бухгалтер" може успадковувати всі права звичайного бухгалтера, але

мати додаткові можливості для перевірки та затвердження документів. Або роль "Адміністратор відділу" отримує всі права своїх підлеглих плюс додаткові адміністративні функції.

Система також дозволяє уникнути конфліктів через одночасне використання несумісних ролей. Наприклад, один користувач не може одночасно мати ролі "Створення платежів" та "Підтвердження платежів" - це базовий принцип розділення відповідальності в фінансових операціях.

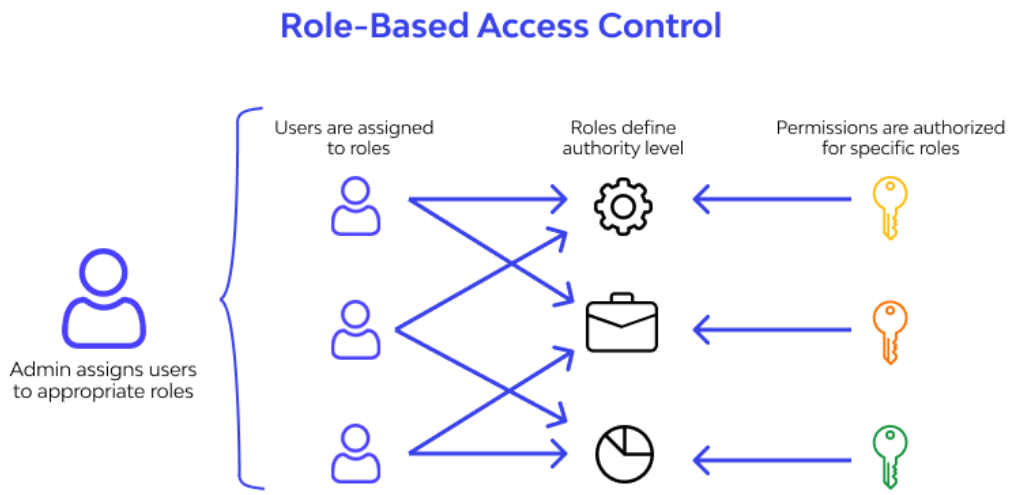

Рисунок 1.7 – Модель керування доступом (RBAC)

Управління доступом на основі атрибутів (ABAC) надає більш широкий спектр можливостей для контролю доступу, використовуючи атрибути суб'єкта, об'єкта та середовища. Політики доступу в ABAC базуються на логічних правилах, які враховують різноманітні атрибути. Наприклад, до таких атрибутів належать час доступу, місцезнаходження користувача та рівень загрози для безпеки системи. Завдяки цьому підхід ABAC є гнучкішим порівняно з іншими методами, адже він дозволяє створювати складні правила доступу, враховуючи численні параметри. Процес прийняття рішень у ABAC передбачає збір та оцінку значень атрибутів відповідно до визначених політик [73].

Управління доступом в організації засноване на формальному описі бізнес-процесів і організаційної структури компанії. Права доступу

визначаються відповідно до правил, що регламентують посадові обов'язки співробітника і його ділові операції. Система OrBAC (Organization-Based Access Control) розширює модель RBAC за рахунок концепції організаційних ролей і контекстів. Правила доступу OrBAC можуть враховувати часові та просторові обмеження та залежності між різними бізнес-процесами. Механізм делегування повноважень дозволяє гнучко адаптувати права доступу при зміні організаційної структури.

Контекстне управління доступом враховує різні параметри середовища при прийнятті рішень про надання прав доступу. Контекст може включати час доступу, місце розташування, тип пристрою та рівень підключення до мережі. Системи контекстного контролю доступу часто використовують методи машинного навчання для аналізу моделей поведінки користувачів. Адаптивні механізми контролю доступу дозволяють автоматично коригувати рівні доступу у відповідь на зміни в контексті безпеки. Інтеграція з системами виявлення вторгнень дозволяє динамічно обмежувати доступ при виявленні підозрілої активності. У таблиці 1.2 зображено параметри ідентифікації різних методів, їх продуктивність та швидкодія.

Таблиця 1.2 – Технічні параметри методів ідентифікації

Метод	Час відгуку (мс)	Ймовірність помилки	Стійкість до колізій
RSA-токени	100-200	10^-6	Висока
SHA-256	50-100	10^-8	Середня
HMAC	75-150	10^-7	Висока
X.509	150-250	10^-9	Дуже висока

Федеративне керування доступом забезпечує механізми автентифікації та авторизації користувачів у розподілених системах. Протоколи федеративного доступу дозволяють користувачам отримувати доступ до ресурсів різних організацій за допомогою єдиного набору облікових даних. Механізми Single

Sign-On (SSO) спрощують процес автентифікації для користувачів при збереженні необхідного рівня безпеки. Стандарти SAML та OAuth визначають формати обміну інформацією про автентифікацію та авторизацію між різними системами. Федеративне керування доступом активно використовується в хмарних сервісах та корпоративних мережах [74].

Поведінкове керування доступом базується на аналізі типових патернів поведінки користувачів системи. Системи поведінкової аналітики збирають дані про час роботи, використовувані ресурси, послідовності дій користувачів. Методи машинного навчання застосовуються для виявлення аномальної активності та потенційних порушень безпеки. Динамічне коригування прав доступу здійснюється на основі оцінки ризиків, пов'язаних з поточною поведінкою користувача. Поведінкове керування доступом дозволяє виявляти компрометацію облікових записів та інсайдерські загрози. На таблиці 1.3 зображено різні характеристики розповсюджених методів шифрування.

Таблиця 1.3 – Криптографічні характеристики протоколів

Протокол	Довжина ключа (біт)	Алгоритм шифрування	Хеш-функція
TLS 1.3	256	AES-GCM	SHA-384
SSH-2	2048	RSA	SHA-256
IPSec	128	AES-CBC	SHA-1
WPA3	192	CCMP	SHA-256

Квантовий контроль доступу являє собою новий напрямок у розвитку методів захисту інформації. Протокол розподілу квантових ключів забезпечує теоретично безпечний механізм передачі криптографічних ключів. Квантове заплутування використовується для створення захищеного каналу зв'язку між авторизованими користувачами системи. Методи квантової аутентифікації дозволяють однозначно ідентифікувати користувачів без можливості підробки

облікових даних. Розробка алгоритмів квантової криптографії створює основу для створення систем контролю доступу, стійких до атак з використанням квантових комп'ютерів.

Багатофакторний контроль доступу поєднує в собі різні методи аутентифікації для підвищення загального рівня безпеки. Елементи автентифікації включають паролі, біометричні дані, апаратні маркери та сертифікати. Механізми багатофакторної аутентифікації зазвичай вимагають перевірки особи Користувача за кількома незалежними каналами. Адаптивна багатофакторна аутентифікація дозволяє змінювати набір необхідних елементів в залежності від рівня ризику операції. Використання криптографічних протоколів забезпечує захист процесу передачі аутентифікаційних даних.

Проактивний контроль доступу включає механізми прогнозування та запобігання потенційним порушенням безпеки. Система аналізу ризиків оцінює ймовірність порушення облікового запису на основі історичних даних. Ви можете використовувати методи прогнозної аналітики для виявлення нестандартних схем доступу до системних ресурсів. Автоматизований механізм реагування може застосовувати превентивні обмеження доступу при виявленні підозрілої активності. Інтеграція з системами безперервного моніторингу забезпечує актуальність оцінки ризиків безпеки.

Семантичний контроль доступу базується на офіційному описі доменів та правил доступу за допомогою онтології. Система семантичного аналізу дозволяє враховувати семантичні зв'язки між об'єктами при визначенні прав доступу. Механізм логічного висновку використовується для автоматичного визначення того, які операції дозволені на основі семантичних правил. Онтологічні моделі забезпечують гнучке представлення політики безпеки та адаптацію до змін у сферах, що представляють інтерес. Методи семантичного контролю доступу особливо корисні в системах зі складними структурами даних та взаємозв'язками між об'єктами [75].

Графове керування доступом реалізує контроль через представлення відношень між суб'єктами та об'єктами у вигляді орієнтованого графа. Вершини графа відповідають користувачам, ресурсам та групам, а ребра визначають

права доступу та відношення підпорядкування. Алгоритми обходу графа використовуються для перевірки наявності шляхів доступу між суб'єктами та об'єктами. Механізми графових баз даних забезпечують ефективне зберігання та обробку структур керування доступом. Графові моделі дозволяють легко відстежувати каскадні зміни прав при модифікації організаційної структури.

Нейромережеве керування доступом застосовує методи глибокого навчання для адаптивного контролю доступу до ресурсів системи. Нейронні мережі навчаються на історичних даних про доступ для виявлення прихованих закономірностей у поведінці користувачів. Рекурентні нейронні мережі аналізують послідовності дій користувачів для прогнозування майбутніх запитів доступу. Згорткові нейронні мережі обробляють біометричні дані та патерни використання ресурсів. Механізми навчання з підкріпленням оптимізують політики доступу на основі отриманого досвіду взаємодії з користувачами.

Ризик-орієнтоване керування доступом базується на постійній оцінці рівня загроз та адаптації механізмів контролю. Системи оцінки ризиків враховують множину факторів, включаючи історію активності користувача, характеристики мережевого з'єднання, час та місце доступу. Математичні моделі ризиків використовують методи теорії ймовірностей та нечіткої логіки для обчислення рівня довіри до запитів доступу. Динамічне коригування прав здійснюється через порогові значення прийнятного ризику для різних категорій ресурсів.

Темпоральне керування доступом враховує часові аспекти при наданні та обмеженні прав користувачів. Механізми часових обмежень дозволяють встановлювати періоди дії привілеїв та автоматично відкликати права після завершення визначеного терміну. Системи планування доступу забезпечують автоматичну активацію та деактивацію прав відповідно до розкладу роботи користувачів. Темпоральні правила можуть враховувати робочі години, святкові дні та інші часові параметри при прийнятті рішень щодо доступу.

Геолокаційне керування доступом використовує інформацію про географічне положення користувачів та ресурсів. Системи геолокації

визначають координати через GPS, IP-адреси або стільникові мережі. Політики доступу можуть обмежувати доступ до ресурсів з певних географічних зон або дозволяти його лише з визначених локацій. Геозонування застосовується для створення віртуальних периметрів безпеки навколо критичних об'єктів інфраструктури. Механізми геолокаційного контролю активно використовуються в мобільних та розподілених системах [76].

Когнітивне керування доступом базується на моделюванні процесів прийняття рішень людиною-експертом з безпеки. Експертні системи використовують бази знань та правила логічного виведення для оцінки правомірності запитів доступу. Методи обробки природної мови застосовуються для аналізу семантики запитів та намірів користувачів. Когнітивні архітектури забезпечують контекстно-залежне прийняття рішень з урахуванням множини факторів. Механізми пояснення рішень дозволяють користувачам розуміти причини обмеження доступу.

Мультиагентне керування доступом реалізує розподілений контроль через взаємодію автономних програмних агентів. Агенти безпеки здійснюють моніторинг активності, оцінку ризиків та прийняття рішень щодо доступу. Протоколи комунікації між агентами забезпечують узгодження політик безпеки та обмін інформацією про загрози. Механізми кооперації агентів дозволяють виявляти складні атаки та координувати захисні дії. Мультиагентні системи демонструють високу масштабованість та відмовостійкість [77-79].

Висновки до розділу 1

Проаналізовано основні методи ідентифікації користувачів в інформаційних системах, включаючи біометричні, апаратні та програмні засоби. Досліджено ефективність різних підходів до ідентифікації, зокрема використання смарт-карт, токенів, біометричних сканерів та цифрових сертифікатів. Розглянуто сучасні тенденції розвитку систем ідентифікації, включаючи використання штучного інтелекту для розпізнавання користувачів та багатофакторних схем ідентифікації.

Досліджено сучасні протоколи автентифікації користувачів, їх структуру

та механізми забезпечення безпеки. Проведено аналіз криптографічних методів, що використовуються в протоколах аутентифікації, включаючи симетричні та асиметричні алгоритми шифрування. Розглянуто особливості реалізації протоколів Kerberos, OAuth, SAML та OpenID Connect, їх переваги та недоліки в контексті різних сценаріїв застосування. Встановлено, що федеративні протоколи автентифікації забезпечують оптимальний баланс між безпекою та зручністю використання в розподілених системах, а впровадження квантово-стійких алгоритмів є критичним для майбутнього розвитку систем аутентифікації.

Проведено аналіз існуючих методів керування доступом, включаючи дискреційні, мандатні, рольові та атрибутивні моделі. Досліджено особливості реалізації різних підходів до контролю доступу, їх масштабованість та адаптивність до змін середовища функціонування. Розглянуто сучасні тенденції розвитку методів керування доступом, зокрема використання штучного інтелекту, квантових технологій та блокчейну. За результатами дослідження встановлено, що найбільш перспективними є гібридні методи керування доступом, які поєднують переваги різних підходів та забезпечують гнучке налаштування політик безпеки відповідно до специфіки конкретної організації.

2 АЛГОРИТМИ СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗМЕЖУВАННЯ ДОСТУПУ

2.1 Дискреційні моделі керування доступом і їх проблеми

Матриці доступу є основним способом вираження прав у дискреційних моделях. У такій матриці системні об'єкти (файли, теки, принтери) розміщуються горизонтально, а користувачі або процеси - вертикально. У точці перетину вказуються певні права, які користувач має щодо об'єкта. Дозволи включають читання, запис, виконання файлів, а декомунізацію або зміну дозволів. Наприклад, користувач може мати дозволи на читання та запис у файловий документ Андрій.txt, але не має права запускати його. Крім того, користувач Анна може мати повний доступ до того самого файлу, включаючи право змінювати права доступу інших користувачів. У реальних системах такі матриці зазвичай розріджені, і більшість користувачів не мають доступу до більшості об'єктів.

Огляд таких моделей краще представлений за допомогою алгоритмів. Так Модель HRU (розроблена Харрісоном, Руццо та Ульманом) описує як змінюються права доступу з часом. Модель HRU представляє систему управління доступом через взаємодію користувачів, об'єктів і прав доступу між ними. Права записуються в матриці доступу M розміром |S| × |O|, де S - кількість суб'єктів, O - кількість об'єктів в системі. Для кожної пари суб'єкт-об'єкт (s, o) в матриці зберігається набір прав R(s,o), які має суб'єкт s щодо об'єкта o. Формула 1 відображає формування доступів в матриці для користувачів.

При цьому матриця прав доступу M задається як:

$$M: S \times O \rightarrow 2^r,$$

де r - множина всіх можливих прав в системі.

Наприклад, користувач Андрій може мати права {read, write} на файл data.txt, а користувач Анна - тільки {read}. В такому випадку M [Андрій, data.txt] = {read, write}, а M[Анна, data.txt] = {read}. Така матриця постійно змінюється, коли користувачі отримують нові права чи втрачають старі.

В таблиці 2.1 наведено приклад заповнення такої матриці для користувачів.

Таблиця 2.1 – Матриця користувачів

Користувачі	data.txt	config.xml	prog.exe	folder1	printer1
Андрій	r,w,o	r,w,o	r,x,o	r,w,o	r,w
Анна	r	r	r,x	r	r
Петро	r,w	-	x	r,w	-
Марія	r	r	-	r	r

Права доступу позначаються:

1. r (read) – читання.
2. w (write) – запис.
3. x (execute) – виконання.
4. o (own) - право володіння/зміни прав.
5. "-" - відсутність прав.

Для змін правил користувачів застосовується формула, зазначена нище:

$$(\forall x_1 \ldots x \cdot)(\exists r_1 \ldots r \cdot)(M[s_1, o_1] \cap R_1 \neq \emptyset \rightarrow M'[s, o]),$$

де перші два елементи, а саме: $(\forall x_1 \ldots x \cdot)(\exists r_1 \ldots r \cdot)$ - квантори. Перший квантор вказує, що операція буде виконуватись для всіх можливих значень параметрів x_1, x_2 і так далі до x_k, де k - це загальна кількість параметрів, які може приймати команда. Параметрами можуть бути як суб'єкти системи, так і об'єкти, над якими виконуються операції.

У контексті матриці доступу кожен параметр x може представляти або елемент з множини суб'єктів S, або елемент з множини об'єктів O. Математично

це записується як $x \in S \cup O$, що означає, що параметр x належить об'єднанню множин суб'єктів та об'єктів системи. Важливо розуміти, що квантор загальності гарантує, що команда буде коректно працювати для будь-якої допустимої комбінації цих параметрів в рамках системи.

Другий квантор вказує на те, що в матриці доступу повинен існувати хоча б один набір прав r_1, r_2, ..., r_m, де m визначає кількість необхідних прав для виконання операції. При цьому кожне право r_i належить до загальної множини можливих прав R в системі, що математично записується як $r_i \in R$.

Для прикладу, коли користувач намагається надати право запису іншому користувачу, система повинна перевірити, чи існує у нього право власника. В цьому випадку квантор існування перевіряє наявність цього права в матриці доступу. Якщо право існує, тобто знаходиться в множині прав користувача для конкретного об'єкта, команда може бути виконана. В іншому випадку, якщо необхідне право відсутнє, команда не може бути виконана.

$(M[s_1, o_1] \cap R_1 \neq \emptyset \rightarrow M'[s, o])$ - основна частина формули, де:

1. $M[s_1,o_1]$ - поточні права суб'єкта s_1 щодо об'єкта o_1
2. R_1 - множина необхідних прав
3. $\cap$ – операція перетину множин
4. $\neq \emptyset$ - результат не порожній (тобто права існують)
5. $\rightarrow$ – імплікація ("тоді")
6. $M'[s,o]$ - нова матриця прав після виконання команди

Якщо спростити пояснення формули, то вона каже, що для будь-яких параметрів команди, якщо існують необхідні права доступу у суб'єкта до об'єкта (перетин не порожній), то можна виконати зміну стану матриці прав.

Окрім зміни прав, в такій моделі, також присутній набір базових змін стану систем:

$$M'[s, o] = M[s, o] \cup \{r\} \mid r \in R,$$

це означає створення нової матриці M' шляхом додавання нового права r до вже існуючих прав користувача s щодо об'єкта o. При цьому право r повинно належати до множини всіх можливих прав R в системі. Наприклад, коли

користувачу надається нове право читання файлу, його набір прав доповнюється цим правом.

$$M'[s,o] = M[s,o] \setminus \{r\} \mid r \in R,$$

тут використовується операція різниці множин (), яка створює нову матрицю M', де з існуючого набору прав користувача s щодо об'єкта o видаляється право r. Це відбувається, наприклад, коли у користувача забирають право запису до файлу.

$$S' = S \cup \{s\} \mid s \notin S,$$

де нова множина суб'єктів S' створюється додаванням нового суб'єкта s до існуючої множини S. Умова s ∉ S гарантує, що такого суб'єкта ще немає в системі. Це відбувається при створенні нового облікового запису користувача.

$$O' = O \cup \{o\} \mid o \notin O,$$

де налогічно попередній формулі, створюється нова множина об'єктів O' шляхом додавання нового об'єкта o до існуючої множини O. Умова o ∉ O перевіряє, що такого об'єкта ще немає. Наприклад, це відбувається при створенні нового файлу в системі.

$$S' = S \setminus \{s\} \mid s \in S,$$

де множина суб'єктів S' створюється видаленням суб'єкта s з існуючої множини S. Умова s ∈ S перевіряє, що суб'єкт дійсно існує в системі. Це відбувається при видаленні облікового запису користувача.

$$O' = O \setminus \{o\} \mid o \in O,$$

створюється нова множина об'єктів O' шляхом видалення об'єкта o з існуючої множини O. Умова o ∈ O перевіряє існування об'єкта в системі. Наприклад, це відбувається при видаленні файлу з системи.

Окрім цього, в моделі HRU важливим є поняття безпеки стану системи. Стан вважається безпечним щодо права r, якщо не існує послідовності команд, які б призвели до появи права r у суб'єкта, який спочатку його не мав.

Математично це можна записати як:

$$\beta(s_0, o_0, r) \iff \nexists \alpha_1 \dots \alpha \cdot : r \in M'[s_0, o_0],$$

де: β - функція перевірки безпеки стану системи $s_0 \in S$ - вибраний суб'єкт системи $o_0 \in O$ - вибраний об'єкт системи $r \in R$ - право доступу, яке перевіряється ⇔ - логічна еквівалентність ∄ - квантор неіснування $\alpha_1 ... \alpha_k$ - послідовність команд системи $M'[s_0,o_0]$ - стан матриці прав після виконання послідовності команд.

Більш розгорнуто це можна записати як:

$$\beta(s_0, o_0, r) \iff \nexists (\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha \cdot) \in \Sigma^k : M \vdash \alpha_1 \alpha_2 \dots \alpha \cdot M' \wedge r \in M'[s_0, o_0],$$

де Σ^k - множина всіх можливих послідовностей команд довжини k, $M \vdash \alpha_1\alpha_2...\alpha_k$ M' - позначення того, що матриця M' отримана з M після виконання послідовності команд $\alpha_1\alpha_2...\alpha_k$, ∧ - логічне "і"

Це означає, що стан системи вважається безпечним щодо права r для пари (s_0,o_0), якщо не існує такої послідовності команд, виконання якої призведе до появи права r у суб'єкта s_0 щодо об'єкта o_0.

Однак, в цій системі існує вразливість, яка алгоритмічно до сих пір не розвязана. Її суть полягає в тому, що неможливо створити універсальний алгоритм, який би для будь-якої системи HRU міг точно визначити, чи є певний стан безпечним. Це доводиться через зведення до відомої проблеми зупинки машини Тюрінга, яка також є алгоритмічно нерозв'язною. Щоб довести цю нерозв'язність, використовується метод від супротивного. Припустимо, що ми маємо алгоритм, який може визначити безпеку стану в будь-якій системі HRU. Тоді ми могли б використати цей алгоритм для визначення, чи зупиниться довільна машина Тюрінга на довільному вході. Це робиться шляхом побудови спеціальної системи HRU, яка моделює роботу машини Тюрінга таким чином, що питання про безпеку стану в цій системі еквівалентне питанню про зупинку відповідної машини Тюрінга.

Для формального доведення нерозв'язності використовується метод від супротивного. Припустимо, що існує алгоритм A, який для довільної системи

HRU та стану (s_0, o_0, r) може визначити, чи є цей стан безпечним. Тоді для довільної машини Тюрінга T і вхідних даних x можна побудувати систему HRU наступним чином:

$$M_0[s_1, o_1] = \emptyset \; \forall i \in \{1, \ldots, n\}: \alpha_i T \; M'[s_1, o_1] = \{r\} \Leftrightarrow T,$$

$M_0[s_1,o_1] = \emptyset$ представляє початковий стан матриці доступу, де суб'єкт s_1 не має жодних прав щодо об'єкта o_1. Порожня множина $\emptyset$ вказує на повну відсутність прав доступу в початковому стані. Це можна розглядати як стартову точку, з якої починається моделювання роботи машини Тюрінга в термінах системи контролю доступу. α_i представляє послідовність команд в системі HRU, де кожна команда відповідає одному кроку роботи машини Тюрінга. Для кожного i від 1 до n (де n - кількість кроків) команда α_i моделює відповідну операцію машини Тюрінга. Наприклад, якщо машина Тюрінга на певному кроці змінює стан чи записує символ, відповідна команда в HRU виконує аналогічну зміну в матриці доступу. Ці команди формують механізм, який дозволяє системі HRU імітувати обчислення машини Тюрінга.

$T \; M'[s_1, o_1] = \{r\} \Leftrightarrow T$ зупиняється на x описує кінцевий стан системи. Тут M' - це матриця доступу після виконання всіх команд, а умова показує, що право r з'являється у суб'єкта s_1 щодо об'єкта o_1 тоді і тільки тоді, коли машина Тюрінга T зупиняється на вхідних даних x. Цей стан є ключовим для доведення нерозв'язності, оскільки він встановлює пряму відповідність між зупинкою машини Тюрінга та появою певного права в системі контролю доступу.

Це зведення показує, що якби існував алгоритм для перевірки безпеки в HRU, то його можна було б використати для вирішення проблеми зупинки машини Тюрінга. Оскільки проблема зупинки нерозв'язна, то і проблема безпеки в HRU теж нерозв'язна.

Проте окрім HRU також є і інші алгоритми та моделі. Крім HRU, включають кілька основних типів, кожен з яких має свої особливості та проблеми.

Модель Take-Grant є однією з базових теоретичних моделей, де права

доступу представляються у вигляді орієнтованого графа. В цій моделі вершини відповідають суб'єктам та об'єктам системи, а ребра показують права доступу. Основні операції включають take (взяття права), grant (надання права), create (створення) та remove (видалення). Головна проблема цієї моделі полягає в складності відстеження всіх можливих шляхів передачі прав через ланцюжок користувачів. На рисунку 2.1. представлено зображення орієнтованого графа.

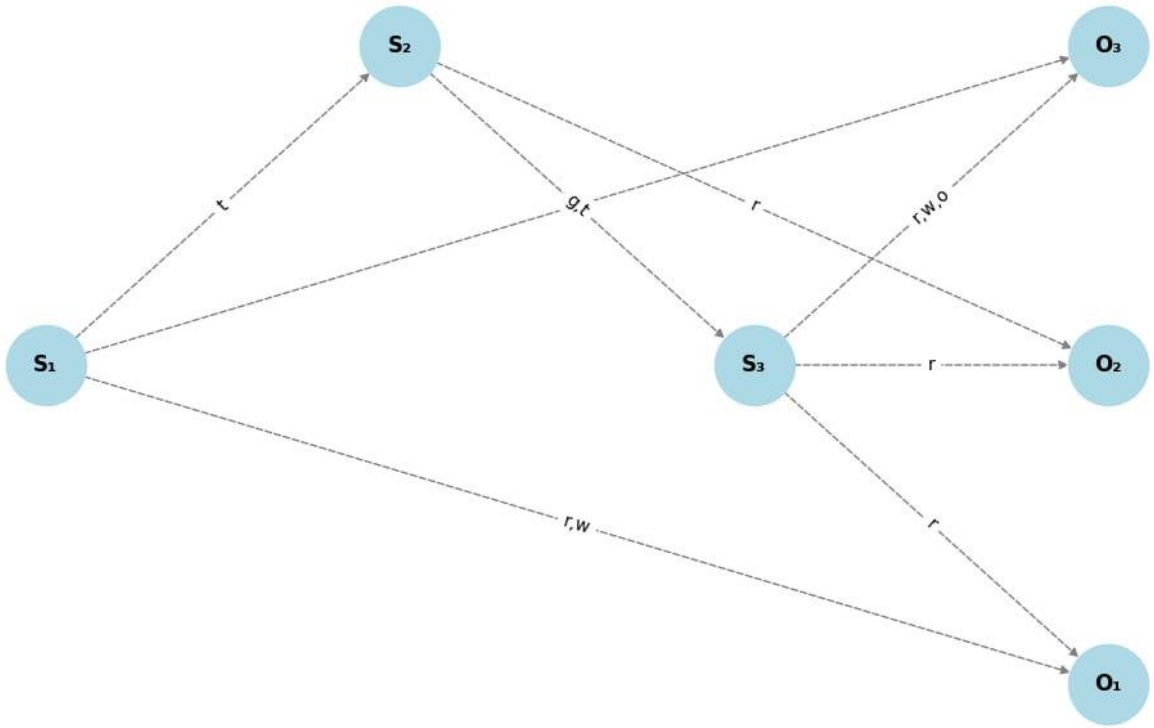

Рисунок 2.1 – Орієнтований граф для розмежування доступу

Ребра в графі представляють права доступу та завжди мають напрямок. Кожне ребро позначається одним або декількома правами: t (take), g (grant), r (read), w (write), o (own). Право take дозволяє суб'єкту "взяти" права іншого суб'єкта. Наприклад, якщо суб'єкт S_1 має право take відносно суб'єкта S_2, а S_2 має право читання файлу, то S_1 може отримати право читання цього файлу. Право grant дозволяє суб'єкту надавати свої права іншим суб'єктам. Якщо суб'єкт S_1 має право grant відносно суб'єкта S_2 і право читання файлу, він може надати право читання цього файлу суб'єкту S_2. Права read, write та own визначають безпосередні можливості роботи з об'єктами: читання вмісту, зміна вмісту та управління правами доступу відповідно. Передача прав в системі

відбувається за чіткими правилами. Якщо між суб'єктами існує ребро з правом take, то суб'єкт-джерело може взяти будь-які права суб'єкта-цілі. Якщо існує ребро з правом grant, то суб'єкт-джерело може передати свої права суб'єкту-цілі. Права читання, запису та володіння не передаються самі по собі, вони лише визначають можливості безпосередньої роботи з об'єктами.

Ще, що коротко буде згадано, це практична реалізація такого доступу, а точніше її модель. Access Control List (ACL) є практичною реалізацією дискреційного контролю доступу, де для кожного об'єкта зберігається список суб'єктів та їх прав. Математично це можна представити як функцію

$$O \rightarrow P(S \times R),$$

де O - множина об'єктів, S - множина суб'єктів, R - множина прав. Основні проблеми ACL включають складність адміністрування при великій кількості користувачів та об'єктів, надмірне використання пам'яті та складність аудиту прав доступу. На рисунку 2.2 зображено ACL для двох файлів data.txt і program.exe.

ACL для data.txt	
Суб'єкт	Права
Андрій	читання, запис, володіння
Анна	читання
Петро	читання, запис

ACL для program.exe	
Суб'єкт	Права
Андрій	читання, виконання
Анна	виконання
Петро	читання

Рисунок 2.2 – ACL для двох файлів

Тепер, на основі вищезгаданої формули, для візуалізації в порівнянні з рисунком. O - data і program, тобто множина об’єктів. В свою чергу суб’єктами будуть Андрій, Анна та Петро, в формулі це S. І R - їх права, які на рисунку 2.2. представлені в зручному форматі, але опираючись на формули HRU, містять в собі матрицю елементів r, w, x і o, відповідність яка складається як читання, запис, виконання та володіння.

Існують ще Capability-based модель, capiblity-list, DTE, проте всі ці моделі також мають ту ж саму проблему, яка описана вище. У всіх цих моделях

спільними проблемами є можливість неконтрольованого поширення прав через ланцюжки надання доступу, складність аналізу всіх можливих шляхів прав, відсутність контролю за інформаційними потоками.

2.2. Мандатні моделі розмежування доступу

Мандатні моделі розмежування доступу (Mandatory Access Control, MAC) - це тип моделей безпеки, де правила доступу визначаються адміністратором системи централізовано, а не власниками ресурсів. Основою мандатного управління є присвоєння міток безпеки всім суб'єктам та об'єктам системи. Базові концепції мандатних моделей включають рівні безпеки (класифікації) та категорії доступу. Рівні безпеки зазвичай утворюють ієрархію: нетаємно (Unclassified) < для службового користування (Confidential) < таємно (Secret) < цілком таємно (Top Secret). Категорії доступу визначають тематичні області, до яких відноситься інформація, наприклад: фінансова, кадрова, технічна.

В моделі Bell-LaPadula система безпеки описується кортежем:

$$B = (S, O, L, \leq, D),$$

де: S - множина суб'єктів, O - множина об'єктів, L – множина рівнів безпеки, $\leq$ – відношення часткового порядку на L, D - поточний розподіл прав доступу

Тобто, множина суб'єктів системи, де кожен елемент представляє активного користувача або процес. S може містити в собі адміністратора, керівника, працівника. O - множина об'єктів системи, до яких здійснюється доступ. Тобто, файли зі звітами, робочі файли чи щось подібне. Відповідно L - також множина, яка вміщує в собі рівні безпеки. Всього їх існує 4, і вони були згадані вище - від надзвичайно секретно, до нетаємно.

Власне для мандатної моделі тиу Bell-LaPadula існує два простих правила, які не зазначаються в моделях типу дискреційних. Перше правило називається "проста функція безпеки" або "не читати" і забезпечує, що суб'єкт не може отримати доступ для читання до інформації з вищим рівнем безпеки,

ніж його власний. Наприклад, користувач з рівнем доступу "таємно" може читати документи з рівнем "нетаємно" або "для службового користування", але не може отримати доступ до документів з грифом "цілком таємно".

Друге правило, яке називається "право власності" або "відсутність реєстрації", забороняє суб'єкту записувати інформацію в об'єкт з нижчим рівнем безпеки, ніж він сам. Це правило запобігає витоку конфіденційної інформації через навмисне або випадкове копіювання даних на нижчий рівень безпеки. Наприклад, користувач з "секретним" рівнем доступу може вводити інформацію в документ з тим самим "секретним" або вищого рівня "цілком таємно", але не може записувати в документи рівня "нетаємно" чи "для службового користування".

Тобто, для першого правила можна представити формулу:

$$\forall s \in S, \forall o \in O: read \in access(s,o) \Rightarrow \lambda(s) \geq \lambda(o)$$

Відповідно, для другого:

$$\forall s \in S, \forall o \in O: write \in access(s,o) \implies \lambda(s) \leq \lambda(o)$$

де λ(s) - рівень безпеки суб'єкта λ(o) - рівень безпеки об'єкта access(s,o) - множина дозволених операцій суб'єкта s над об'єктом o. Виходячи з формули 14 і формули 15, формально можна вважати, що стан системи є безпечним, якщо:

$$\big(read \in access(s,o) \Longrightarrow \lambda(s) \geq \lambda(o)\big) \wedge$$
$$(write \in access(s,o) \implies \lambda(s) \leq \lambda(o))$$

Незважаючи на ефективність цієї моделі у забезпеченні конфіденційності, вона має певні проблеми, такі як неврахування непрямих каналів витоку інформації та відсутність розгляду цілісності даних. Для подолання цих обмежень були розроблені інші моделі безпеки, які намагаються поєднати конфіденційність та цілісність. Однією з таких є модель Біба, яка намагається поєднати забезпечення конфіденційності та цілісності даних.

Нехай S - множина суб'єктів, O - множина об'єктів, а I - впорядкована множина рівнів цілісності. Тому, так виглядатиме наступна формула для моделі Біба:

$$\lambda: S \cup O \rightarrow I$$

яка присвоює кожному суб'єкту та об'єкту рівень цілісності.

Основна різниця між моделями полягає в тому, що модель Белла-ЛаПадули фокусується на забезпеченні конфіденційності, тоді як модель Біба - на забезпеченні цілісності даних.

На відміну від моделі Bell-LaPadula, у моделі Біба є три основні правила доступу:

$$\forall s \in S, \forall o \in O: \text{read} \in \text{access}(s, o) \Rightarrow \lambda(s) \leq \lambda(o)$$

де суб'єкт s може читати об'єкт o тоді і тільки тоді, коли рівень цілісності суб'єкта λ(s) не перевищує рівень цілісності об'єкта λ(o).

$$\forall s \in S, \forall o \in O: \text{write} \in \text{access}(s, o) \Rightarrow \lambda(s) \geq \lambda(o)$$

де суб'єкт s може записувати в об'єкт o тоді і тільки тоді, коли рівень цілісності суб'єкта λ(s) не менший за рівень цілісності об'єкта λ(o).

$$\forall s1, s2 \in S: \text{invoke} \in \text{access}(s1, s2) \Rightarrow \lambda(s1) \geq \lambda(s2)$$

де s1 може викликати суб'єкт s2 тоді і тільки тоді, коли рівень цілісності суб'єкта s1 λ(s1) не менший за рівень цілісності суб'єкта s2 λ(s2).

Модель Біба та модель Белла-ЛаПадули мають протилежні напрямки потоків інформації. У моделі Біба інформація рухається знизу вгору (висхідний потік), щоб забезпечити цілісність даних вищого рівня від впливу менш надійних джерел. Натомість у моделі Белла-ЛаПадули потік інформації спрямований згори вниз (низхідний потік), щоб запобігти витоку конфіденційних даних на нижчі рівні доступу. Модель Біба додатково включає умови запиту цілісності, які перевіряють надійність джерела даних перед їх обробкою. Проста та зіркова інтегровані умови в моделі Біба працюють разом для підтримки загальної цілісності системи, контролюючи як прямі, так і непрямі потоки даних між різними рівнями. Ці механізми відсутні в моделі Белла-ЛаПадули, яка натомість зосереджена на захисті конфіденційності через

контроль доступу до читання та запису даних різних рівнів секретності.

З огляду на це, основна проблема мандатних моделей полягає в тому, що вони зосереджуються або на конфіденційності (модель Белла-ЛаПадули), або на цілісності (модель Біба), але не поєднують ці два аспекти безпеки в одній моделі.

2.3. Алгоритми на основі симетричних ключів

Попри розбір алгоритмів доступу, також варто оглянути алгоритми ідентифікації користувача. Перевірка користувача на основі симетричних ключів - це метод аутентифікації, при якому обидві сторони (користувач і сервер) використовують один і той же секретний ключ для перевірки особи користувача.

Найпростіше можна показати це на основі протоколу Нідхема-Щрьодера. У протоколі Нідхема-Шрьодера беруть участь три сторони: ініціатор з'єднання, відповідач та довірений сервер. Кожен учасник має свій секретний ключ для спілкування з сервером. Основна мета протоколу - встановити захищений канал зв'язку між двома людьми за допомогою сесійного ключа, згенерованого довіреним сервером.

Якщо розглядати роботу, то на прикладі Анни та Андрія можна привести таку кількість етапів:

1. Анна надсилає серверу своє повідомлення з власним ідентифікатором, ідентифікатором Андрія та випадковим числом Na.

2. Сервер надсилає Анні зашифроване її ключем Ka повідомлення, що містить випадкове число Na, ідентифікатор Андрія, новий сесійний ключ Ks та квиток для Андрія (сесійний ключ і ідентифікатор Анни, зашифровані ключем Андрія Kb).

3. Анна пересилає Андрію його квиток, зашифрований його ключем Kb.

4. Андрій створює нове випадкове число Nb та надсилає його Анні, зашифрувавши сесійним ключем Ks.

5. Анна підтверджує отримання повідомлення, надсилаючи Андрію число

Nb зменшене на одиницю, зашифроване сесійним ключем Ks.

6. Після завершення протоколу Анна та Андрій отримують спільний сесійний ключ Ks, впевнені в актуальності сесії завдяки випадковим числам та встановлюють взаємну автентифікацію. Проте протокол має вразливості до атак повторного відтворення, тому були розроблені його вдосконалені версії.

На рисунку 2.3 представлено протокол з вищевказаними іменами та значеннями для візуалізації роботи.

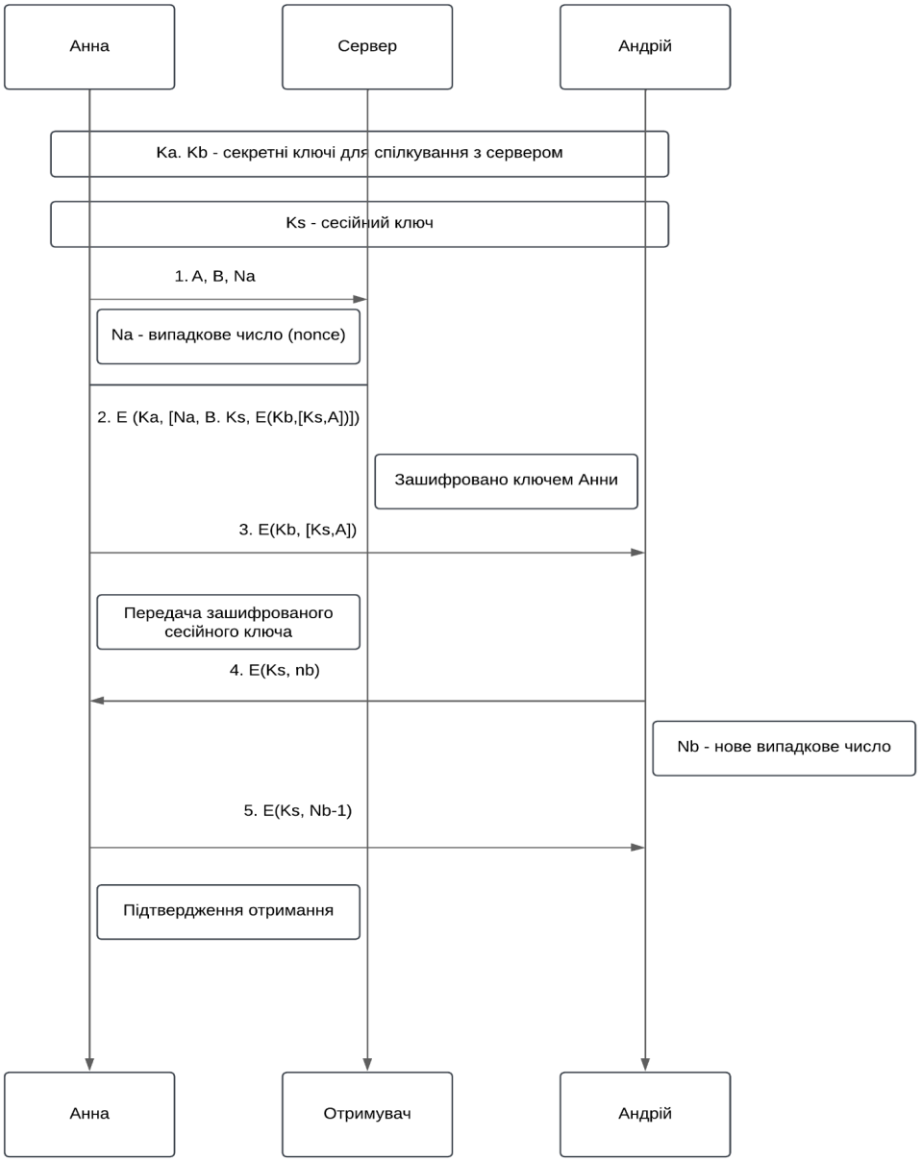

Рисунок 2.3 – Схема роботи протоколу Нідхема-Шрьодера

Згідно протоколу і рисунку 2.3 можна скласти алгоритмічну формулу:

$$M2 = E(Ka, Na \,||\, B \,||\, Ks \,||\, E(Kb, Ks \,||\, A))$$

де M2 - це друге повідомлення в протоколі, яке формує сервер для відправки Анні, E(Ka, ...) - шифрування всього повідомлення ключем Анни (Ka). Тільки Анна зможе розшифрувати це повідомлення, Na - випадкове число, яке раніше надіслала Анна. Воно використовується для перевірки свіжості повідомлення, B - ідентифікатор Андрія, підтверджує що сервер створив повідомлення для комунікації саме з ним, *Ks* - новий сесійний ключ, згенерований сервером для спілкування між Анною та Андрієм, *E*(*Kb, Ks* || *A*) - це "квиток" для Андрія. Відповідно, алгоритм роботи представлений на рисунку 2.4., 2.5. Де зображено початок роботи алгоритму, а в точках А- він переходить в наступний процес, а В вертає до закінчення алгоритму через помилку.

Рисунок 2.4 – Алгоритм роботи передачі даних на основі симетричних ключів

Рисунок 2.5 відображає продовження алгоритму з рисунку 2.4, а саме генерцію і передачу даних про користувача і початок його авторизації. Також виконує перевірку даних та коректності передачі інформації між сервером та користувачем.

Варто зазначити, що перевірка *Na* гарантує цілісність даних, захищаючи від можливих атак з підміною інформації.

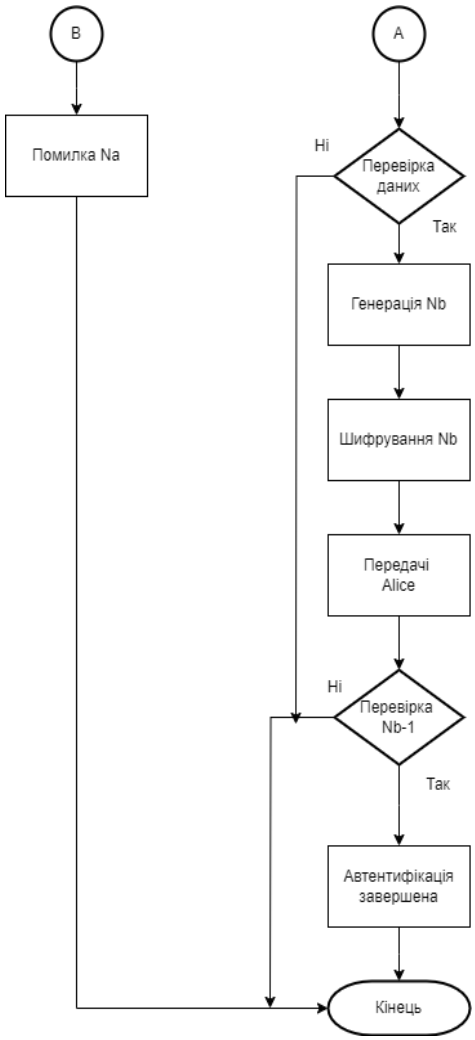

Рисунок 2.5 – Продовження блок-схеми

Тобто, логіка ідентифікації користувача на основі симетричних ключів є наступною, що на відміну від асиметричних ключів, кожен відправляє свої ключі для перевірки повідомлення, власне сесійні ключі можна розшифрувати не за допомогою одного майстер ключа, сформованого для користувачів, а за тим самим алгоритмом, що і було створено ключ до того.

2.4. Алгоритм на основі асиметричних ключів

Якщо розглядати алгоритми на основі асиметричних ключів, то найкращим варіантом буде RSA. Алгоритм RSA складається з трьох основних етапів: генерація ключів, створення цифрового підпису і перевірка цифрового підпису.

Генерація ключів RSA починається з вибору двох великих простих чисел p і q. Потім обчислюється їх добуток n = p * q, який називається модулем. Далі обчислюється функція Ейлера:

$$\varphi(n) = (p - 1) * (q - 1)$$

Вибирається ціле число e, яке є взаємно простим з φ(n), тобто їх найбільший спільний дільник дорівнює 1: gcd(e, φ(n)) = 1. Зазвичай e вибирають невеликим непарним числом, наприклад, 3, 17 або 65537. Потім обчислюється мультиплікативно обернене число d до e за модулем φ(n) за допомогою розширеного алгоритму Евкліда: d * e ≡ 1 (mod φ(n)). Пара (e, n) є відкритим ключем RSA, а пара (d, n) - приватним ключем. Алгоритм роботи RSA показаний на рисунку 2.6.

Процес починається з генерації ключів. Спочатку обираються два великі прості числа, які перемножуються між собою, утворюючи модуль. На основі цих чисел обчислюється значення функції Ейлера. Далі вибирається взаємно просте з функцією Ейлера число, яке стане частиною відкритого ключа. Після цього обчислюється закритий ключ як мультиплікативно обернене число до відкритого ключа за модулем значення функції Ейлера.

При створенні цифрового підпису спочатку формується хеш повідомлення. Цей хеш шифрується закритим ключем відправника, утворюючи цифровий підпис. Підпис додається до оригінального повідомлення та відправляється отримувачу.

Для перевірки підпису отримувач використовує відкритий ключ відправника для розшифрування підпису. Паралельно він створює хеш отриманого повідомлення. Якщо розшифрований підпис співпадає з

обчисленим хешем, підпис вважається справжнім, що підтверджує як цілісність повідомлення, так і особу відправника.

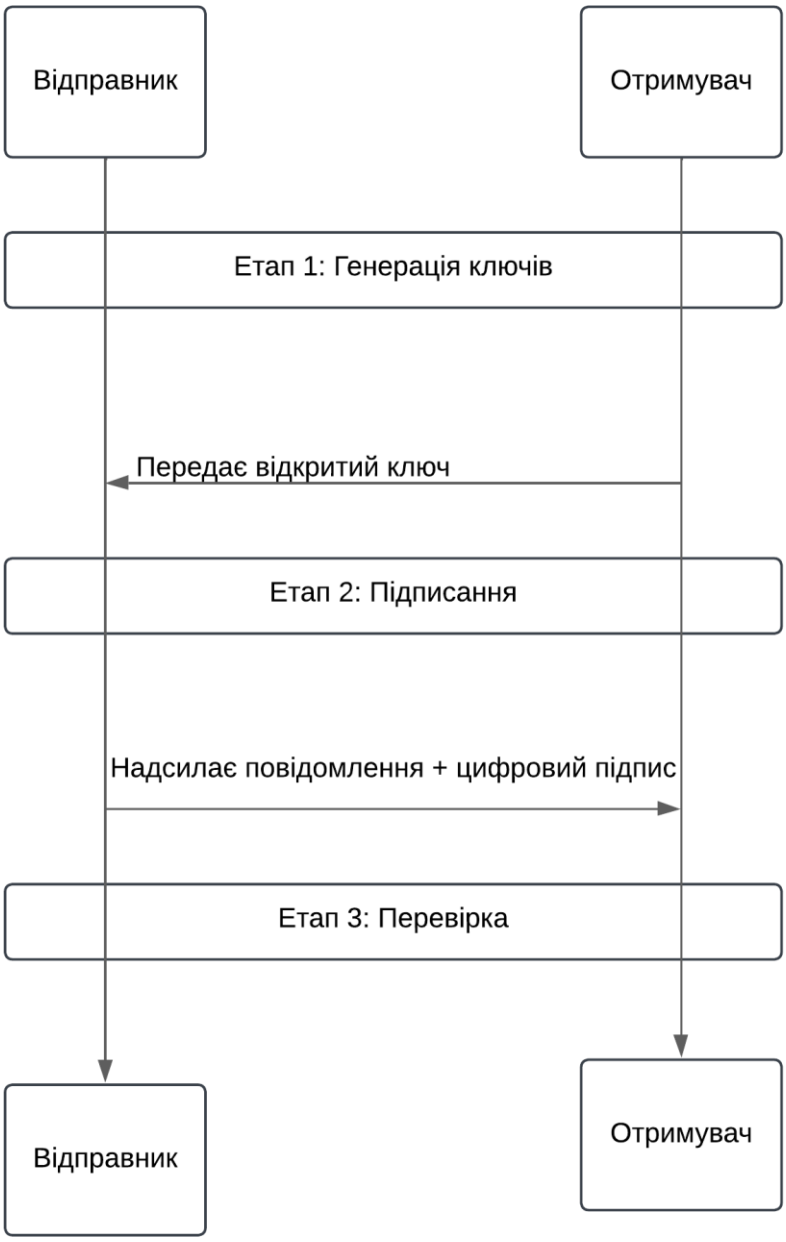

Рисунок 2.6 – Діаграма послідовності роботи алгоритму RSA

Проте при аутентифікації, отримувачем стає сервер. Що відбувається - ідентифікація починається з того, що користувач заявляє про свою особистість, наприклад, вказуючи своє ім'я користувача або інший ідентифікатор. Система знаходить відповідний відкритий ключ цього користувача у своїй базі даних. Для аутентифікації система генерує випадкове число та шифрує його відкритим ключем користувача. Це зашифроване значення надсилається користувачу як

виклик. Справжній користувач, маючи відповідний закритий ключ, може розшифрувати це число. Розшифроване значення відправляється назад системі. Система порівнює отримане значення з оригінальним випадковим числом. Якщо вони збігаються, це підтверджує, що користувач володіє правильним закритим ключем і тому є тим, за кого себе видає.

На рисунку 2.7 зображено блок-схему роботи алгоритму при аутентифікації.

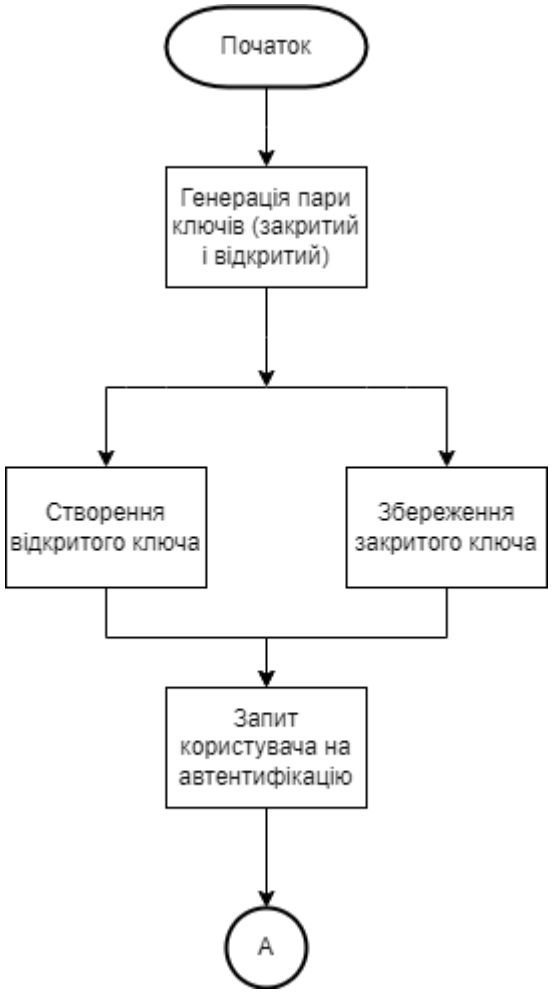

Рисунок 2.7 – Початок алгоритму роботи RSA

Цей алгоритм описує процес аутентифікації з криптографічними ключами, з початку генерується пара ключів, відкритий та закритий. Закритий зберігається в безпечному місці, а відкритий публікується, після цього обробляється запис на аутентифікацію користувача. Це дозволяє забезпечити надійність системи, та забезпечити конфіденційність та шифрування даних.

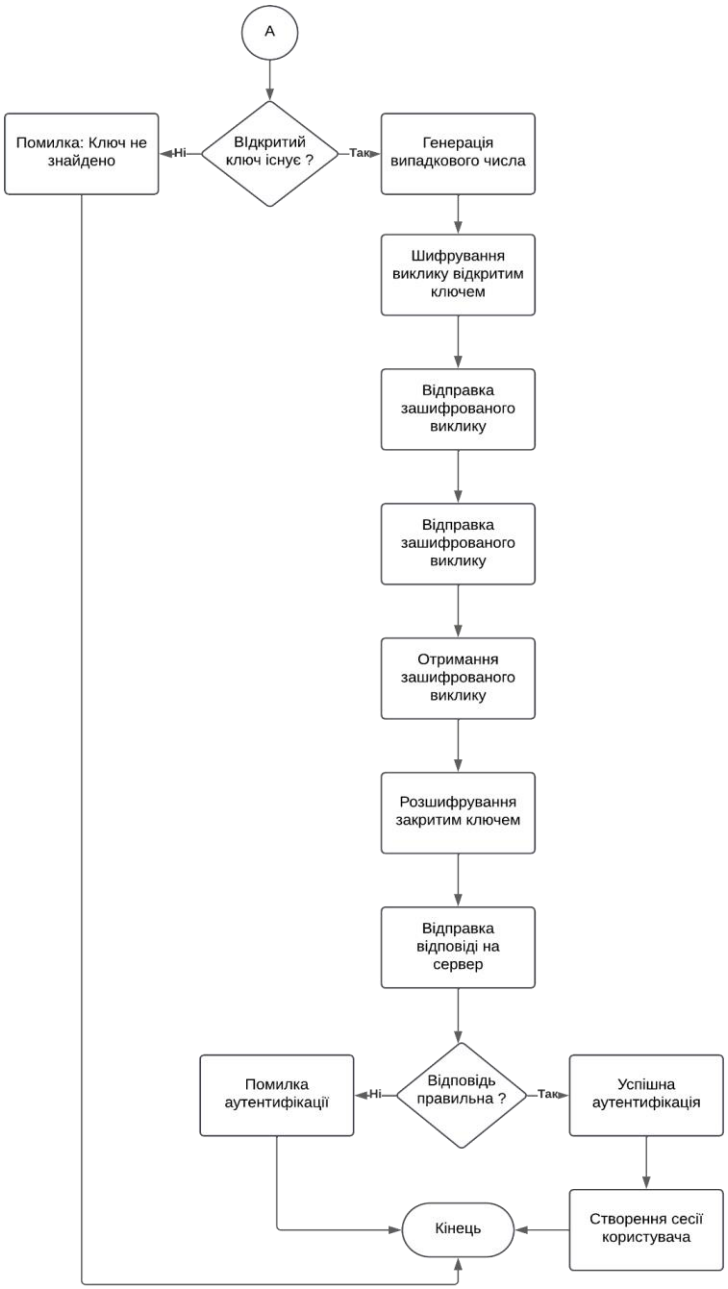

Рисунок 2.8 – Продовження роботи алгоритму роботи RSA

Серед математичних криптографічних алгоритмів, окрім RSA, найбільш відомими є: Алгоритм Діффі-Хеллмана: Базується на складності обчислення дискретних логарифмів у кінцевому полі.

Процес починається з того, що кожен учасник обміну таємно обирає своє власне випадкове число. Назвемо їх a для першого учасника та b для другого. Ці числа повинні бути менші за p-1. Після цього кожен учасник виконує модульне піднесення до степеня: перший учасник обчислює $A = g^a \bmod p$, а другий $B = g^b \bmod p$. Ці обчислені значення можна безпечно передавати через

відкритий канал зв'язку. Ключовим моментом є те, що після обміну цими значеннями перший учасник може обчислити спільний секретний ключ як $K = B^a \bmod p$, а другий як $K = A^b \bmod p$. Завдяки властивостям модульної арифметики ці значення будуть однаковими, оскільки $B^a = (g^b)^a = g^{(ba)} \bmod p$ та $A^b = (g^a)^b = g^{(ab)} \bmod p$, а за властивістю комутативності $ab = ba$.

Безпека алгоритму ґрунтується на тому, що обчислення дискретного логарифма, тобто знаходження a, знаючи g^a mod p, є обчислювально складною задачею при правильному виборі параметрів. Навіть якщо зловмисник перехопить значення *A* та *B*, він не зможе обчислити секретний ключ без знання приватних чисел *a* або *b*. Просте число p повинно бути достатньо великим, щоб задача дискретного логарифмування була обчислювально складною. Зазвичай використовують числа довжиною 2048 біт або більше. Первісний корінь *g* повинен генерувати мультиплікативну групу поля порядку *p*-1, тобто послідовність $g^1 \bmod p, g^2 \bmod p, ..., g^{(p-1)} \bmod p$ повинна містити всі числа від 1 до *p*-1.

Висновки до розділу 2

Проведено аналіз дискреційних моделей керування доступом, який виявив їх фундаментальні обмеження та проблеми безпеки.

Досліджено теоретичні основи та практичні аспекти реалізації мандатних моделей розмежування доступу в сучасних інформаційних системах.

Проведено аналіз сучасних алгоритмів симетричного шифрування, їх криптографічної стійкості та обчислювальної ефективності.

Розглянуто механізм генерації ключів RSA та принципи функціонування асиметричного алгоритму шифрування.

3 РОЗРОБКА МЕТОДІВ АУТЕНТИФІКАЦІЇ І РОЗМЕЖУВАННЯ ДОСТУПУ ДО МЕРЕЖІ

3.1. Розробка методів і алгоритмів ідентифікації для доступу в мережу

Для реалізації методу представлено такий алгоритм, який зображено на рисунку 3.1 і на рисунку 3.4 відповідно.

Рисунок 3.1 – Алгоритм методу аутентифікації

Основна суть розробити метод, який ідентифікувати повністю користувача. Найлегше представлений метод розробити на мові Python. Тому,

частина з першим розгалуженням виглядатиме наступним чином:

```
def generate_device_code(mac, ip, cert):
    unique_string = f"{mac}:{ip}:{cert}"
    return hashlib.sha256(unique_string.encode()).hexdigest()
```

Проте для цього функція має приймати mac, ip, cert, що можна реалізувати через модуль OS. Його реалізація виглядає наступним чином:

```
subprocess.check_output("getmac").decode() # для мак адреси
s = socket.socket(socket.AF_INET, socket.SOCK_DGRAM)
        s.connect(("8.8.8.8", 80))
        ip = s.getsockname()[0] # для IP
 cert_path = os.path.join(os.path.expanduser("~"), ".device_cert")
        if os.path.exists(cert_path):
            with open(cert_path, 'r') as f:
                return f.read() # для cert.
```

Це функція, яка дозволяє збирати дані користувача. Робота програми представлена на рисунку 3.2.

```
System Information:
MAC Address: FC-34-97-4B-FC-3B
IP Address: 192.168.0.187
Certificate: 987dbc42-e855-4509-860b-51a3a975ee09
```

Рисунок 3.2 - реалізація представленого методу

Таким чином, перший крок для ідентифікації користувача вже реалізований, проте це лише збір інформації, який потрібно передати серверу для ідентифікації користувача. Для передачі даних серверу, вирішено використовувати модифікований модуль AES.

Спочатку вирішено формувати фіксовану таблицю підстановки, таким чином:

```
sbox = [0x63, 0x7c, 0x77, 0x7b, 0xf2, 0x6b, 0x6f, 0xc5, 0x30, 0x01, 0x67,
0x2b, 0xfe, 0xd7, 0xab, 0x76, 0xca, 0x82, 0xc9, 0x7d, 0xfa, 0x59, 0x47, 0xf0, 0xad,
```

0xd4, 0xa2, 0xaf, 0x9c, 0xa4, 0x72, 0xc0, …]

Ініціалізація об'єкта шифрування відбувається з переданим ключем. Відбувається налаштування основних параметрів алгоритму: розмір блоку встановлюється в 128 біт (16 байт), кількість раундів шифрування - 10 для 128-бітного ключа. Ключ доповнюється до необхідної довжини якщо він замалий, або обрізається якщо завеликий. На основі початкового ключа генерується набір раундових ключів, які будуть використовуватися в процесі шифрування.

```
def __init__(self, key):
    self.key = self.pad_key(key)
    self.rounds = 10  # Для 128-бітного ключа
    self.block_size = 16  # 128 біт
    self.round_keys = self.key_expansion()
```

Функція заміни байтів реалізує нелінійне перетворення даних через таблицю замін S-box. Кожен байт вхідного блоку використовується як індекс у таблиці S-box для отримання нового значення. Це перетворення забезпечує нелінійність алгоритму та ускладнює криптоаналіз. Завдяки властивостям S-box таблиці, це перетворення є стійким до лінійного та диференціального криптоаналізу.

```
def sub_bytes(self, state):
    return bytes(self.sbox[b] for b in state)
```

Операція циклічного зсуву рядків виконує перестановку байтів у блоці даних. Матриця стану розміром 4x4 байти трансформується таким чином, що кожен рядок циклічно зсувається вліво на різну кількість позицій. Перший рядок не зсувається, другий зсувається на одну позицію, третій на дві, четвертий на три позиції. Це перетворення забезпечує дифузію - розповсюдження змін вхідних даних по всьому шифротексту.

```
def shift_rows(self, state):
    new_state = bytearray(16)
    new_state[0:4] = state[0:4]
    new_state[4:8] = state[5:8] + state[4:5]
    new_state[8:12] = state[10:12] + state[8:10]
```

```
        new_state[12:16] = state[15:16] + state[12:15]
        return bytes(new_state)
```

Процес шифрування одного блоку даних складається з послідовності раундових перетворень. Спочатку до блоку додається початковий раундовий ключ. Далі виконуються 9 основних раундів, кожен з яких включає заміну байтів, зсув рядків, змішування стовпців та додавання раундового ключа. Останній десятий раунд не містить операції змішування стовпців. Кожне з цих перетворень додає свій внесок у криптографічну стійкість алгоритму.

```
    def encrypt_block(self, block):
        state = self.add_round_key(block, self.round_keys[0])
        for i in range(1, self.rounds):
            state = self.sub_bytes(state)
            state = self.shift_rows(state)
            state = self.mix_columns(state)
            state = self.add_round_key(state, self.round_keys[i])
```

Результатом чого стало те, що зображено на рисунку 3.3.

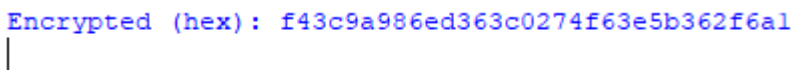

Рисунок 3.3 – Зашифроване значення

Таким чином, можна передавати дані в зашифрованому вигляді до сервера, який буде перевіряти відповідності в базі даних на основі тих, які є в BattleEye. Тобто, якщо в майбутньому користувач буде відключений від доступу до мережі інтернет, завдяки цьому він не зможе зі своєї машини заходити в інші акаунти, адже в основі лежить перевірка.

Після успішного шифрування ідентифікаційних даних система переходить до критичного етапу верифікації користувача та пристрою. В цей момент відбувається розшифрування отриманого ідентифікаційного пакету, з якого система отримує необхідні дані: MAC-адресу пристрою, поточну IP-адресу та цифровий сертифікат. Першим кроком система перевіряє цілісність цих даних та звертається до бази даних дозволених пристроїв для пошуку

відповідного запису.

Тобто, підписаний ключ відправляється до бази даних, де і обробляється. Третій етап, а саме порівняння в базі даних описано нижче.

В базі даних зберігається повна інформація про всі авторизовані пристрої, включаючи їх унікальні ідентифікатори, історію підключень та поточні статуси доступу. Система порівнює отримані дані з інформацією в базі даних, перевіряючи чи є пристрій в списку дозволених та чи має він активний статус. Важливим аспектом перевірки є валідація поточної IP-адреси - система звіряє її з останньою відомою адресою пристрою для виявлення потенційних спроб несанкціонованого доступу.

На рисунку 3.4 зображено другу частину алгоритму

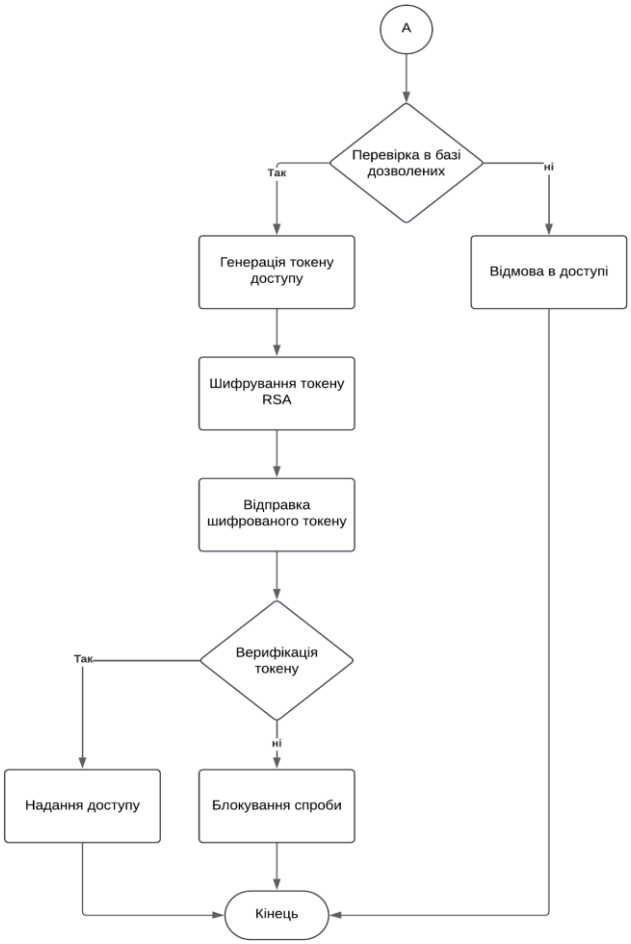

Рисунок 3.4 – продовження алгоритму 3.1

Для реалізації методу представлено наступну розробку:

```
def verify_identification_data(self, encrypted_data):
  try:
```

```
# Розшифровка даних
decrypted_data = self.aes.decrypt(encrypted_data)
device_info = json.loads(decrypted_data)
```

Перший етап верифікації починається з розшифрування отриманих даних використовуючи попередньо налаштований AES ключ. Система використовує стандартний алгоритм AES-256 в режимі CBC (Cipher Block Chaining) для забезпечення максимальної безпеки. Розшифровані дані представляють собою рядок, який потім перетворюється в Python-словник для зручності подальшої обробки.

```
required_fields = ['mac_address', 'auth_token', 'timestamp']
if not all(field in device_info for field in required_fields):
    return False, "Missing required fields"
```

Після успішного розшифрування система переходить до валідації отриманих даних. Перевіряється наявність всіх обов'язкових полів у розшифрованому пакеті. Обов'язковими є MAC-адреса пристрою для його ідентифікації, токен авторизації для підтвердження легітимності запиту та часова мітка для захисту від атак повторного відтворення. Відсутність будь-якого з цих полів робить верифікацію неможливою і система відразу повертає помилку. Така строга перевірка необхідна для запобігання спробам обходу системи безпеки через надсилання неповних або некоректних даних. Система також веде журнал всіх спроб верифікації з неповними даними для подальшого аналізу потенційних загроз.

```
# Перевірка часової мітки
current_time = time.time()
request_time = float(device_info['timestamp'])
if current_time - request_time > 300:  # 5 хвилин
    return False, "Request expired"
```

Перевірка часової мітки є критично важливим елементом захисту від атак повторного відтворення. Система порівнює час створення запиту з поточним часом сервера. Максимально допустима різниця встановлена в 5 хвилин, що дає

достатньо часу для передачі даних навіть при повільному з'єднанні, але при цьому захищає від використання перехоплених старих запитів. Часова мітка перевіряється з використанням серверного часу, що виключає можливість маніпуляції часом на стороні клієнта. Система також враховує можливі розбіжності в часі між різними часовими зонами та синхронізує час за допомогою NTP протоколу. Всі спроби використання застарілих запитів фіксуються в системі безпеки для виявлення потенційних атак.

```
# Перевірка токену авторизації
if not self.verify_token(device_info['auth_token']):
    return False, "Invalid token"
return True, device_info['mac_address']
      except Exception as e:
return False, f"Verification error: {str(e)}"
```

Фінальним етапом верифікації є перевірка токену авторизації. Токен являє собою криптографічно захищений рядок, який генерується при реєстрації пристрою в системі. Перевірка включає в себе валідацію цифрового підпису токена, перевірку терміну його дії та відповідність зареєстрованому пристрою. Система використовує асиметричне шифрування для перевірки справжності токена, що робить практично неможливим його підробку. У випадку успішної перевірки система повертає MAC-адресу пристрою для подальшої авторизації. Всі помилки під час перевірки токена ретельно логуються з повним контекстом для подальшого аналізу службою безпеки.

Якщо всі попередні перевірки пройшли успішно, система виконує валідацію цифрового сертифіката пристрою. Перевіряється не тільки відповідність сертифіката збереженому в базі, але й термін його дії та цифровий підпис. У випадку успішної перевірки сертифіката система створює нову сесію для пристрою та генерує унікальний токен доступу.

При виявленні будь-яких невідповідностей або підозрілої активності система може або відразу відмовити в доступі, або запросити додаткову автентифікацію, в залежності від налаштувань політики безпеки. Всі спроби доступу, як успішні, так і невдалі, фіксуються в журналі безпеки для

подальшого аналізу та аудиту.

На рисунку 3.5 зображено алгоритм роботи другої частини, але описаний детальніше, відповідно вищезгаданого тексту.

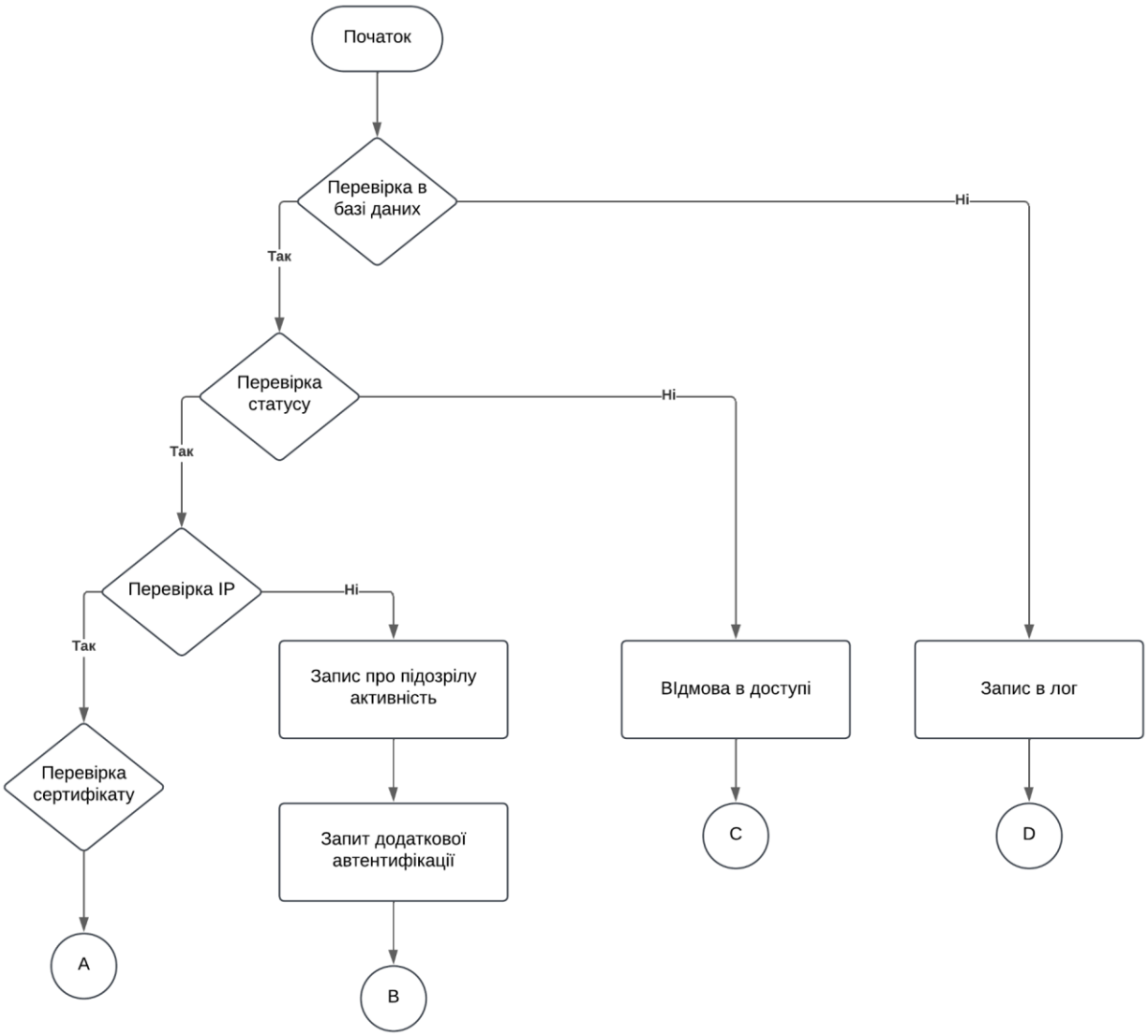

Рисунок 3.5 – Перша частина алгоритму перевірки інформації

Цей алгоритм забезпечує перевірку та контроль доступу до системи, перевіряючи всі елементи, які були зазначені вище у роботі. Таким чином, окрім перевірки також було запропоновано записувати в логи всі дії користувача, якщо вони будуть здаватись підозрілими, що допоможе потім у блокуванні аккаунта, якщо той захоче під іншим користувачем зайти в мережу, при забороні цього через mac чи IP-адрес.Дальше, на рисунку 3.6 зображено другу частину алгоритму, представленого вище.

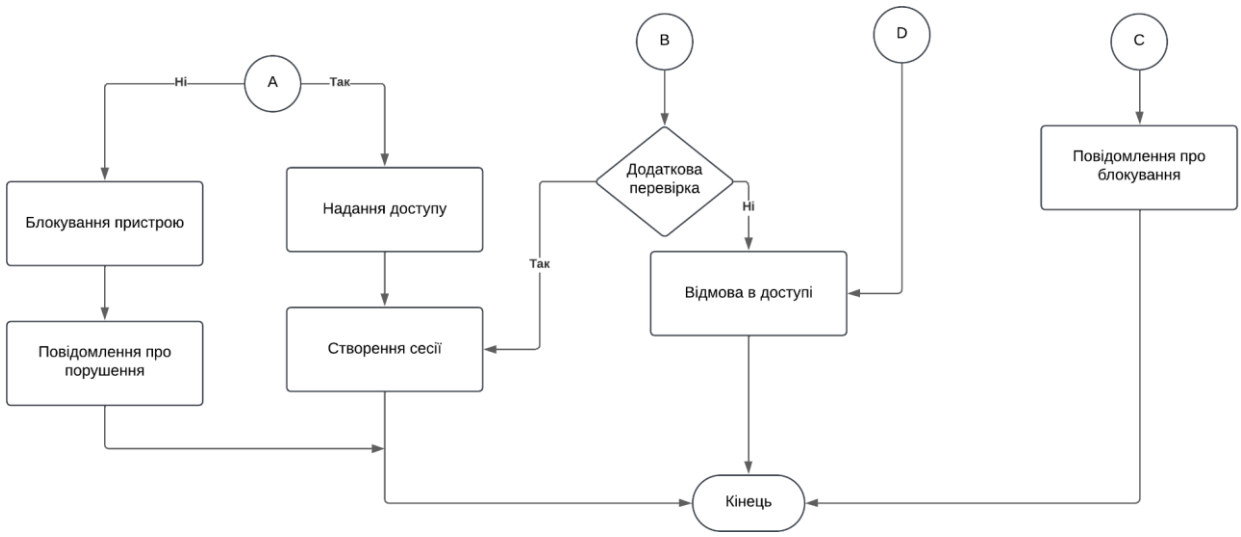

Рисунок 3.6 – Друга частина алгоритму перевірки інформації

Це дозволяє перевірити стан пристрою, якщо виявлено порушення - пристрій блокується, та надсилається повідомлення про блокування, якщо порушень немає, надається доступ і створюється сесія, далі може виконуватись додаткова перевірка, таким чином система підвищує рівень безпеки, та попереджає про несанкціонований доступ і проводить контроль на кожному етапі.

3.2. Імплементація алгоритмів керування доступу для доступу в мережу

Весь метод реалізований на основі поділу користувачів на адміністратори, юзерів та гостів.. В основі методу лежить ієрархічна структура рівнів доступу, де кожен користувач або пристрій отримує певний рівень привілеїв. Базова реалізація включає три рівні доступу: адміністратор (найвищий рівень), користувач (середній рівень) та гість (базовий рівень). Кожному рівню присвоюється числове значення для простоти порівняння при перевірці прав доступу.

Мережеві ресурси також класифікуються за рівнями доступу. Наприклад, доступ до інтернету може бути доступний всім рівням, локальна мережа - тільки зареєстрованим користувачам, а адміністративна панель - виключно адміністраторам. Така градація забезпечує чітке розмежування доступу та

запобігає несанкціонованому використанню критичних ресурсів.

```
class NetworkAccessControl:
    def __init__(self):
        self.access_levels = {
            'admin': 3,
            'user': 2,
            'guest': 1
        }
        self.network_resources = {
            'internet': 1,
            'local_network': 2,
            'admin_panel': 3
        }
        self.active_sessions = {}
```

Процес надання доступу включає в себе складну перевірку прав та повноважень. Система спочатку перевіряє наявність активної сесії для пристрою, що запитує доступ. Це гарантує, що тільки авторизовані пристрої можуть робити запити на доступ до ресурсів. Далі відбувається порівняння рівня доступу користувача з необхідним рівнем для запитуваного ресурсу. Система підтримує принцип мінімальних привілеїв, надаючи доступ тільки до тих ресурсів, які відповідають або нижчі за рівень доступу користувача.

```
def grant_access(self, device_id, requested_resource):
        if device_id not in self.active_sessions:
            return False, "No active session found"
        user_level = self.active_sessions[device_id]['access_level']
        required_level = self.network_resources[requested_resource]
        if user_level >= required_level:
            self.log_access(device_id, requested_resource, "granted")
            return True, f"Access to {requested_resource} granted"
        else:
            self.log_access(device_id, requested_resource, "denied")
```

```
            return False, "Insufficient access rights"
```

Особливу увагу в системі приділено можливості тимчасового надання доступу. Це дозволяє гнучко керувати правами користувачів, надаючи тимчасовий доступ до ресурсів вищого рівня без постійного підвищення рівня доступу. Тимчасовий доступ має чітко визначений термін дії, після закінчення якого автоматично анулюється. Це корисно для ситуацій, коли потрібно надати короткостроковий доступ до певних ресурсів.

```
def assign_temporary_access(self, device_id, resource, duration):
    if device_id not in self.active_sessions:
      return False, "Device not found"
    temporary_access = {
       'resource': resource,
       'expires': time.time() + duration
    }
    self.active_sessions[device_id]['temporary_access'] = temporary_access
    self.log_access(device_id, f"temp_access_{resource}", f"granted_{duration}s")
    return True, f"Temporary access granted for {duration} seconds"
```

Метод також включає механізми модифікації та відкликання прав доступу. Адміністратори можуть змінювати рівні доступу користувачів або повністю відкликати доступ до певних ресурсів. Це особливо важливо для оперативного реагування на порушення безпеки або зміни в політиках доступу організації. Відкликання доступу може бути як повним (пониження рівня доступу до мінімального), так і частковим (відкликання доступу до конкретних ресурсів).

```
def revoke_access(self, device_id, resource=None):
    if device_id not in self.active_sessions:
       return False, "Device not found"
    if resource:
       if 'temporary_access' in self.active_sessions[device_id]:
          if self.active_sessions[device_id]['temporary_access']['resource'] == resource:
```

```
                del self.active_sessions[device_id]['temporary_access']
        else:
            self.active_sessions[device_id]['access_level'] = self.access_levels['guest']
```

Вся активність в системі керування доступом ретельно логується. Кожна спроба доступу, зміна прав чи відкликання доступу фіксується в журналі подій з зазначенням часу, пристрою, ресурсу та результату операції. Це забезпечує можливість аудиту безпеки та відстеження потенційних порушень. Система логування також допомагає в діагностиці проблем та оптимізації політик доступу на основі реальних даних про використання ресурсів. На рисунку 3.6 зображені дві групи блоків які описують рівні доступу та ресурсів мережі.

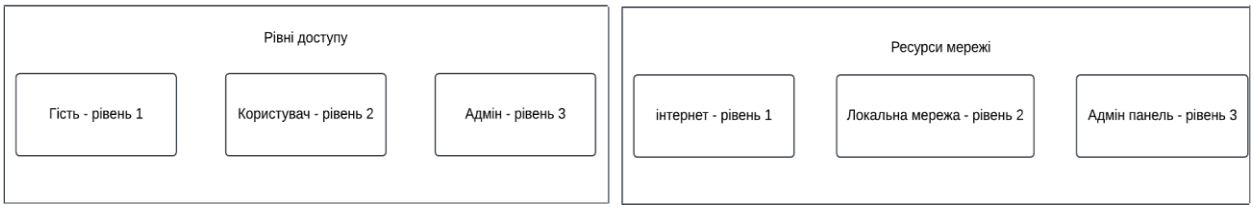

Рисунок 3.6 – Рівні доступу та Ресурси мережі

В базі даних ця група визначає категорії користувачів та привілеї. Перший рівень - гість. Має найнижчий рівень доступу, гість може отримувати доступ до базових функцій по типу перегляду інформації. Зазвичай перший рівень використовується для незареєстрованих користувачів або відвідувачів. Другий рівень - користувач. Має середній рівень доступу, який має більше прав в порівнянні з гостем, наприклад: Доступ до персональних даних, можливість взаємодіяти з системою, тобто завантажувати файли та налаштовувати особистий профіль. Також, необхідно зазначити, що для отримання другого рівня доступу, користувачу потрібно мати зареєстрований обліковий запис для отримання вище перерахованих доступів. Третій рівень - адмін. Це найвищий рівень доступу, зазвичай адміністратори мають повний контроль над системою, включаючи конфігураційні файли та управління іншими обліковими записами. Цей рівень призначений для фахівців які відповідають за підтримку системи.

Перший рівень - інтернет. Це ресурс з найменшими обмеженнями, доступ до нього можливий для всіх користувачів включно з гостями. Другий рівень -

локальна мережа. Це ресурс середнього рівня доступу, він обмежений в використані для зареєстрованих користувачів, та забезпечує доступ до внутрішніх ресурсів та баз даних. Третій рівень - адмін панель. Найбільш захищений ресурс, доступний виключно адміністраторам, використовується для управління системою.

На рисунку 3.7 представлено алгоритм роботи другої частини коду, згідно якої крім ідентифікації користувача, також можна надавати йому засоби до входу.

Рисунок 3.7 – Алгоритм роботи методу контролю доступу

Цей алгоритм ілюструє процес контролю доступу на основі рівнів прав користувача, з початку перевіряється сесія, якщо сесія активна, алгоритм перевіряє рівень доступу користувача, та перевіряє рівень доступу самого ресурсу. Таким чином визначається поточний рівень превілею користувача та встановлюється необхідний рівень доступу для користувача для ресурсу. Наступним кроком є перевірка рівня доступу, якшо користувач має відповідний

або вищий рівень, йому надається доступ до ресурсу, якшо ні - відхиляється. Таким чином алгоритм забезпечує безпеку ресурсу для авторизованих користувачів. Далі алгоритм веде логування для реєстрації доступу користувачів, це допомагає аналізувати спроби входу до ресурсу та визначати невдалі спроби входу.

3.3. Розробка інтерфейсу для імплементації методів.

Для реалізації інтерфейсу було обрано Django, як один з найпримітивніших елементів для реалізації інтерфейсу з доступом до інтернету. Основні методи будуть імплементовані для прикладу, які контролюватимуть внутрішню мережу. Перш за все, було спроектовано візуал інтерфейсу, для огляду його можливого функціонал. Так було використано figma, щоб візуалізувати основні функції методів, описаних вище. Має бути представлено користувача, відображення якого є в таблицях доступу до мережі.

Також потрібно описати активні підключення, які дадуть змогу контролювати процес знаходження користувача в мережі і в майбутньому редагування його прав відносно доступу до мережі. На рисунку 3.8. зображено візуал, на основі якого буде реалізовано інтерфейс для імплементації методів ідентифікації та доступу юзерів до мережі.

Кожен юзер - екземпляр класу User, який містить в собі інформацію про користувача, а саме назва користувача, його останнє відвідування і булеанове поле Active, яке вказує чи взагалі має якісь доступа до інтернету користувач, щоб було легше відслідковувати вже заблокованих користувачів. Також в майбутньому можна задуматись над фільтрами.

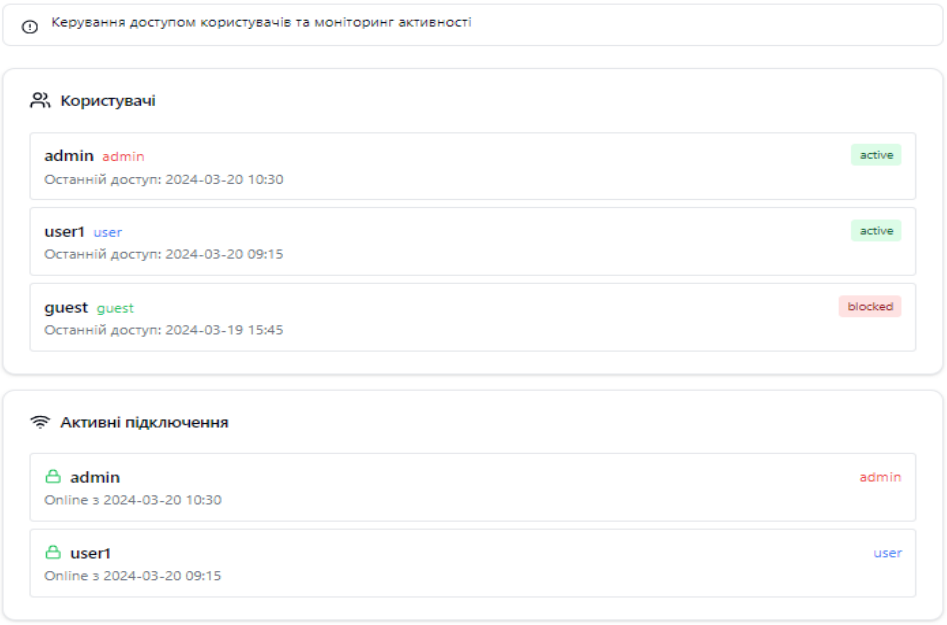

Рисунок 3.8 – Візуалізація панелі доступу

Після встановлення джанго і всіх модулів, було вирішено написати модель користувача. Модель NetworkUser розширює стандартного користувача Django, додаючи специфічні поля для контролю доступу до мережі. Кожен користувач має визначений рівень доступу, який визначає його права в системі. Модель також зберігає технічну інформацію, таку як MAC та IP адреси пристрою, що дозволяє точно ідентифікувати користувачів у мережі. Система автоматично відслідковує час останнього доступу та статус активності користувача.

```
class NetworkUser(models.Model):
    user = models.OneToOneField(User, on_delete=models.CASCADE)
    access_level = models.CharField(max_length=20, choices=[
        ('admin', 'Administrator'),
        ('user', 'User'),
        ('guest', 'Guest')
    ])
    is_active = models.BooleanField(default=True)
    last_access = models.DateTimeField(auto_now=True)
    mac_address = models.CharField(max_length=17)
```

ip_address = models.GenericIPAddressField()

Кожна дія користувача в системі фіксується з детальною інформацією про час, тип дії та її результат. Така детальна інформація дозволяє проводити аудит безпеки та виявляти потенційні загрози. Адміністратори можуть переглядати історію доступу будь-якого користувача та аналізувати патерни використання мережі. У випадку виявлення підозрілої активності система може автоматично блокувати доступ та сповіщати адміністраторів. Всі записи логу зберігаються в хронологічному порядку та можуть бути експортовані для подальшого аналізу.

```
class AccessLog(models.Model):
network_user = models.ForeignKey(NetworkUser, on_delete=models.CASCADE)
    timestamp = models.DateTimeField(auto_now_add=True)
    resource = models.CharField(max_length=50)
    action = models.CharField(max_length=20, choices=[
      ('login', 'Login'),
      ('logout', 'Logout'),
      ('access_granted', 'Access Granted'),
      ('access_denied', 'Access Denied')
    ])
    details = models.TextField(blank=True)
    ip_address = models.GenericIPAddressField()
    status = models.CharField(max_length=20)
```

Згідно цих двох пунктів, проведено міграції до бази даних для збереження всіх потрібних даних в внутрішній базі даних, а не файлах типу CSV, JSON, TXT.

Представлення для панелі керування надає адміністраторам зручний інтерфейс для моніторингу та управління доступом до мережі. Dashboard відображає актуальну інформацію про всіх користувачів системи, їх поточний статус та останні дії. Система автоматично оновлює інформацію про активних користувачів та відображає останні події в реальному часі. Адміністратори

можуть швидко реагувати на будь-які інциденти, змінювати рівні доступу користувачів або заблокувати підозрілі акаунти. Вся статистика використання мережі доступна в зручному форматі з можливістю фільтрації та сортування даних.

```
from django.views.generic import ListView
from django.contrib.auth.mixins import LoginRequiredMixin
from django.utils import timezone
from datetime import timedelta
class NetworkDashboard(LoginRequiredMixin, ListView):
    model = NetworkUser
    template_name = 'network_control/dashboard.html'
    context_object_name = 'users'
    def get_context_data(self, **kwargs):
        context = super().get_context_data(**kwargs)
        active_time = timezone.now() - timedelta(hours=24)
        context['active_users'] = NetworkUser.objects.filter(
            last_access__gte=active_time,
            is_active=True
        )
        context['recent_logs'] = AccessLog.objects.select_related(
            'network_user'
        ).order_by('-timestamp')[:15]
        return context
```

Після чого було реалізовано клас permission, який відповідатиме за дозвола користувачам на основі адміністратора. Тобто, кожен користувач буде мати групу, в якій буде прописана певна таблиця дозволів, що спускаються нижче згідно рівня користувача.

Представлений код знаходиться у додатку А.

На рисунку 3.9. зображено результат запису елементів в базу даних. Таким чином, можна впевнитись, що система робоча.

id	access_level	is_active	last_access	mac_address	ip_address	user_id
1	user	1	2024-11-22 21:55:21.817055	00:1b:63:84:45:e6	192.158.1.38	2
2	admin	1	2024-11-22 21:55:41.899211	00:1b:63:84:45:e6	192.158.1.38	1
3	guest	1	2024-11-22 21:56:46.086601	00:1b:63:84:45:e6	192.158.1.38	3

Рисунок 3.9 – База даних користувачів

Також на рисунку 3.10 зображено ту ж базу даних, проте разом з пермішинами для користувачів для доступу в інтернет.

id	name	Permission
1	kali	Change permison, Create group, Change group, Delete group, Acces to Panel
2	Taras	Only Local
3	Alice	Acces to Panel, Create group

Рисунок 3.10 – База з дозволами

Відповідно на рисунку 3.11 зображено ту ж базу даних, але для роботи з ключами, тобто ID дозволів та користувачів.

id	user_id	permission_id
20	2	1
23	3	3
24	3	2
25	1	2
26	1	3
28	1	1
30	1	4

Рисунок 3.11 – Додавання дозволів для користувачів (як івент)

Реалізований метод дозволяє надавати дозволи користувачам до мережі, створювати нових користувачів або ж видаляти за необхідності.

Висновки до розділу 3.

Реалізовано метод ідентифікації користувачів на основі симетричного шифрування AES-256, що забезпечує безпечну передачу та верифікацію ідентифікаційних даних через механізм перевірки в базі дозволених пристроїв.

Впроваджено систему розподілу ролей через ієрархічну структуру дозволів, де права доступу каскадно успадковуються від адміністративного

рівня до рівня звичайних користувачів, з можливістю гнучкого налаштування прав для кожної групи.

Розроблено веб-інтерфейс на базі Django та React для демонстрації та тестування реалізованих методів ідентифікації та керування доступом, що дозволяє зручно управляти користувачами та моніторити активність у системі.

ВИСНОВКИ

Проаналізовано основні методи ідентифікації користувачів в інформаційних системах, включаючи біометричні, апаратні та програмні засоби. Досліджено ефективність різних підходів до ідентифікації, зокрема використання смарт-карт, токенів, біометричних сканерів та цифрових сертифікатів. Розглянуто сучасні тенденції розвитку систем ідентифікації, включаючи використання штучного інтелекту для розпізнавання користувачів та багатофакторних схем ідентифікації.

Досліджено сучасні протоколи автентифікації користувачів, їх структуру та механізми забезпечення безпеки. Проведено аналіз криптографічних методів, що використовуються в протоколах аутентифікації, включаючи симетричні та асиметричні алгоритми шифрування. Розглянуто особливості реалізації протоколів Kerberos, OAuth, SAML та OpenID Connect, їх переваги та недоліки в контексті різних сценаріїв застосування. Встановлено, що федеративні протоколи автентифікації забезпечують оптимальний баланс між безпекою та зручністю використання в розподілених системах, а впровадження квантово-стійких алгоритмів є критичним для майбутнього розвитку систем аутентифікації.

Проведено аналіз існуючих методів керування доступом, включаючи дискреційні, мандатні, рольові та атрибутивні моделі. Досліджено особливості реалізації різних підходів до контролю доступу, їх масштабованість та адаптивність до змін середовища функціонування. Розглянуто сучасні тенденції розвитку методів керування доступом, зокрема використання штучного інтелекту, квантових технологій та блокчейну. За результатами дослідження встановлено, що найбільш перспективними є гібридні методи керування доступом, які поєднують переваги різних підходів та забезпечують гнучке налаштування політик безпеки відповідно до специфіки конкретної організації.

Проведено аналіз дискреційних моделей керування доступом, який виявив їх фундаментальні обмеження та проблеми безпеки.

Досліджено теоретичні основи та практичні аспекти реалізації мандатних

моделей розмежування доступу в сучасних інформаційних системах.

Проведено аналіз сучасних алгоритмів симетричного шифрування, їх криптографічної стійкості та обчислювальної ефективності.

Розглянуто механізм генерації ключів RSA та принципи функціонування асиметричного алгоритму шифрування.

Реалізовано метод ідентифікації користувачів на основі симетричного шифрування AES-256, що забезпечує безпечну передачу та верифікацію ідентифікаційних даних через механізм перевірки в базі дозволених пристроїв.

Впроваджено систему розподілу ролей через ієрархічну структуру дозволів, де права доступу каскадно успадковуються від адміністративного рівня до рівня звичайних користувачів, з можливістю гнучкого налаштування прав для кожної групи.

Розроблено веб-інтерфейс на базі Django та React для демонстрації та тестування реалізованих методів ідентифікації та керування доступом, що дозволяє зручно управляти користувачами та моніторити активність у системі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ferraiolo, D. F., & Kuhn, D. R. (1992). Role-Based Access Control. Proceedings of the 15th National Computer Security Conference.

2. Sandhu, R. S., Coyne, E. J., Feinstein, H. L., & Youman, C. E. (1996). Role-Based Access Control Models. IEEE Computer, 29(2).

3. Denning, D. E. (1976). A Lattice Model of Secure Information Flow. Communications of the ACM, 19(5).

4. Lampson, B. W. (1971). Protection. Proceedings of the 5th Princeton Symposium on Information Sciences and Systems.

5. Anderson, R. (2008). Security Engineering: A Guide to Building Dependable Distributed Systems.

6. Hu, V. C., Kuhn, D. R., & Yaga, D. (2014). Attribute-Based Access Control. NIST Special Publication 800-162.

7. Liu, S., & Silverman, M. (2001). A Practical Guide to Biometric Security Technology. IT Professional, 3(1).

8. RSA Security Inc. (n.d.). History of RSA. Retrieved from https://www.rsa.com/en-us/company/about-rsa/history-of-rsa

9. Bishop, M. (2002). Computer Security: Art and Science.

10. Assar, S., & Ataya, G. (2017). Federated Identity Management: An Overview. Proceedings of the 11th International Conference on Research Challenges in Information Science.

11. M. Engelhardt, F. Pfeiffer, K. Finkenzeller and E. Biebl, "Extending ISO/IEC 14443 Type A Eavesdropping Range using Higher Harmonics," *Smart SysTech 2013; European Conference on Smart Objects, Systems and Technologies*, Erlangen/Nuremberg, Germany, 2013, pp. 1-8.

12. W. Anwar, D. Lindskog, P. Zavarsky and R. Ruhl, "Redesigning secure element access control for NFC enabled android smartphones using mobile trusted computing," *International Conference on Information Society (i-Society 2013)*, Toronto, ON, Canada, 2013, pp. 27-34.

13. P. Pulicherla, Z. Alsalami, S. Divya, V. Ramesh and I. M. Kumar Swamy,

"Deep Feature Extraction Technique Based Multimodal Biometric Identification Approach," *2024 International Conference on Data Science and Network Security (ICDSNS)*, Tiptur, India, 2024, pp. 1-4, doi: 10.1109/ICDSNS62112.2024.10691104.

14. X. Meng, "Study on the Model of E-Commerce Identity Authentication Based on Multi-biometric Features Identification," *2008 ISECS International Colloquium on Computing, Communication, Control, and Management*, Guangzhou, China, 2008, pp. 196-200, doi: 10.1109/CCCM.2008.263.

15. V. Bureva, E. Sotirova and H. Bozov, "Generalized Net Model of Biometric Identification Process," *2018 20th International Symposium on Electrical Apparatus and Technologies (SIELA)*, Bourgas, Bulgaria, 2018, pp. 1-4, doi: 10.1109/SIELA.2018.8447104.

16. N. B. Shaik Riyaz and V. Parthipan, "A Novel Prediction Analysing the False Acceptance Rate and False Rejection Rate using CNN Model to Improve the Accuracy for Iris Recognition System for Biometric Security in Clouds Comparing with Traditional Inception Model," *2022 4th International Conference on Advances in Computing, Communication Control and Networking (ICAC3N)*, Greater Noida, India, 2022, pp. 690-694, doi: 10.1109/ICAC3N56670.2022.10074026.

17. B. Yang and E. Martiri, "Using Honey Templates to Augment Hash Based Biometric Template Protection," *2015 IEEE 39th Annual Computer Software and Applications Conference*, Taichung, Taiwan, 2015, pp. 312-316, doi: 10.1109/COMPSAC.2015.247.

18. R. Sharma, J. Sandhu and V. Bharti, "Exploring Feature-Based Image Classification for Human Identification in Multimodal Biometric System," *2024 11th International Conference on Reliability, Infocom Technologies and Optimization (Trends and Future Directions) (ICRITO)*, Noida, India, 2024, pp. 1-6, doi: 10.1109/ICRITO61523.2024.10522307.

19. H. Li, "Computer network connection enhancement optimization algorithm based on convolutional neural network," *2021 International Conference on Networking, Communications and Information Technology (NetCIT)*, Manchester, United Kingdom, 2021, pp. 281-284, doi: 10.1109/NetCIT54147.2021.00063.

20. A. Czajka and P. Bulwan, "Biometric verification based on hand thermal

images," *2013 International Conference on Biometrics (ICB)*, Madrid, Spain, 2013, pp. 1-6, doi: 10.1109/ICB.2013.6612982.

21. B. H. Susanti, J. Jimmy and M. W. Ardyani, "Evaluation with NIST Statistical Test on Pseudorandom Number Generators based on DMP-80 and DMP-128," *2022 5th International Seminar on Research of Information Technology and Intelligent Systems (ISRITI)*, Yogyakarta, Indonesia, 2022, pp. 166-171, doi: 10.1109/ISRITI56927.2022.10053041.

22. E. Khazaei and A. Arabsorkhi, "Comparative Studies: Blockchain Technology Applications in GDPR - Representing an Applicability Model," *2024 10th International Conference on Web Research (ICWR)*, Tehran, Iran, Islamic Republic of, 2024, pp. 187-194, doi: 10.1109/ICWR61162.2024.10533322.

23. Papavasileiou I. Gait-Based Continuous Authentication Using Multimodal Learning [Електронний ресурс] / Ioannis Papavasileiou // IEEE. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://ieeexplore.ieee.org/document/8010662.

24. Muthukumaran B. Face and Iris based Human Authentication using Deep Learning [Електронний ресурс] / Muthukumaran // IEEE. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://ieeexplore.ieee.org/document/10193230.

25. J. G. Daugman, "High confidence visual recognition of persons by a test of statistical independence," in *IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence*, vol. 15, no. 11, pp. 1148-1161

26. A. Zhumanazarova and Y. I. Cho, "Search the optimum iris based biometric model for safe Ambient Intelligence," *2019 International Conference on Information and Communication Technology Convergence (ICTC)*, Jeju, Korea (South), 2019, pp. 494-496

27. N. Vishwakarma and V. Patel, "Biometric Iris Recognition using Sobel Edge Detection for Secured Authentication," *2019 2nd International Conference on Intelligent Communication and Computational Techniques (ICCT)*, Jaipur, India, 2019, pp. 119-123, doi: 10.1109/ICCT46177.2019.8969040.

28. P. Radu, K. Sirlantzis, W. G. J. Howells, S. Hoque and F. Deravi, "Optimizing 2D Gabor Filters for Iris Recognition," *2013 Fourth International Conference on Emerging Security Technologies*, Cambridge, UK, 2013, pp. 47-50,

doi: 10.1109/EST.2013.15.

29. E. Kayalvizhi and N. Sasirekha, "A modified low power architecture for Gabor filter," *2016 International Conference on Communication and Signal Processing (ICCSP)*, Melmaruvathur, India, 2016, pp. 0597-0600, doi: 10.1109/ICCSP.2016.7754209.

30. A. Hadi and E. Alsusa, "On enhancing the minimum Hamming distance of polar codes," *2016 IEEE 17th International Workshop on Signal Processing Advances in Wireless Communications (SPAWC)*, Edinburgh, UK, 2016, pp. 1-5, doi: 10.1109/SPAWC.2016.7536756.

31. S. L. x, S. Singh, N. Kaur and L. Siddiqui, "Behavioral Biometrics for Adaptive Authentication in Digital Banking - Guard Against Flawless Privacy," *2021 International Conference on Innovative Practices in Technology and Management (ICIPTM)*, Noida, India, 2021, pp. 261-265, doi: 10.1109/ICIPTM52218.2021.9388364.

32. E. Kadena, L. C. R. Salvador and Z. Rajnai, "Behavioral Biometrics for more (dis) trust and security," *2022 IEEE 16th International Symposium on Applied Computational Intelligence and Informatics (SACI)*, Timisoara, Romania, 2022, pp. 000081-000086, doi: 10.1109/SACI55618.2022.9919558.

33. J. Killoran, Y. G. Cui, A. Park, P. v. Esch, A. Dabirian and J. Kietzmann, "Implementing Behavioral Biometrics With TRUST," in *IT Professional*, vol. 25, no. 1, pp. 13-16, Jan.-Feb. 2023, doi: 10.1109/MITP.2023.3236532

34. N. Abbas and Y. Chibani, "Combination of off-line and on-line signature verification systems based on SVM and DST," *2011 11th International Conference on Intelligent Systems Design and Applications*, Cordoba, Spain, 2011, pp. 855-860, doi: 10.1109/ISDA.2011.6121764.

35. S. Lai, L. Jin and W. Yang, "Online Signature Verification Using Recurrent Neural Network and Length-Normalized Path Signature Descriptor," *2017 14th IAPR International Conference on Document Analysis and Recognition (ICDAR)*, Kyoto, Japan, 2017, pp. 400-405, doi: 10.1109/ICDAR.2017.73.

36. T. Huang and F. Guo, "Research on Single Sign-on Technology for Educational Administration Information Service Platform," *2021 3rd International*

Conference on Computer Communication and the Internet (ICCCI), Nagoya, Japan, 2021, pp. 69-72, doi: 10.1109/ICCCI51764.2021.9486813.

37. S. Chitpinityon and M. Tossa, "New Approach for Single Sign-on Improvement using Load Distribution Method," *2021 Research, Invention, and Innovation Congress: Innovation Electricals and Electronics (RI2C)*, Bangkok, Thailand, 2021, pp. 44-47, doi: 10.1109/RI2C51727.2021.9559786.

38. M. Y. Khodabacchus, K. M. S. Soyjaudah and G. Ramsawock, "Secured SAML cloud authentication using fingerprint," *2017 1st International Conference on Next Generation Computing Applications (NextComp)*, Mauritius, 2017, pp. 151-156, doi: 10.1109/NEXTCOMP.2017.8016191.

39. K. Dodanduwa and I. Kaluthanthri, "Role of Trust in OAuth 2.0 and OpenID Connect," *2018 IEEE International Conference on Information and Automation for Sustainability (ICIAfS)*, Colombo, Sri Lanka, 2018, pp. 1-4, doi: 10.1109/ICIAFS.2018.8913384.

40. F. Hoops and F. Matthes, "A Universal System for OpenID Connect Sign-ins with Verifiable Credentials and Cross-Device Flow," *2024 IEEE International Conference on Blockchain and Cryptocurrency (ICBC)*, Dublin, Ireland, 2024, pp. 296-298, doi: 10.1109/ICBC59979.2024.10634364.

41. D. N. Abbaspour, A. H. Lashkari, A. A. Sabeeh and A. Saba, "QDP Authentication System Over Kerberos," *2009 Second International Conference on Computer and Electrical Engineering*, Dubai, United Arab Emirates, 2009, pp. 80-84, doi: 10.1109/ICCEE.2009.57.

42. C. D. Motero, J. R. B. Higuera, J. B. Higuera, J. A. S. Montalvo and N. G. Gómez, "On Attacking Kerberos Authentication Protocol in Windows Active Directory Services: A Practical Survey," in *IEEE Access*, vol. 9, pp. 109289-109319, 2021, doi: 10.1109/ACCESS.2021.3101446.

43. S. T. F. Al-Janabi and M. A. -s. Rasheed, "Public-Key Cryptography Enabled Kerberos Authentication," *2011 Developments in E-systems Engineering*, Dubai, United Arab Emirates, 2011, pp. 209-214, doi: 10.1109/DeSE.2011.16.

44. M. R. Sutradhar, N. Sultana, H. Dey and H. Arif, "A New Version of Kerberos Authentication Protocol Using ECC and Threshold Cryptography for Cloud

Security," *2018 Joint 7th International Conference on Informatics, Electronics & Vision (ICIEV) and 2018 2nd International Conference on Imaging, Vision & Pattern Recognition (icIVPR)*, Kitakyushu, Japan, 2018, pp. 239-244, doi: 10.1109/ICIEV.2018.8641010.

45. C. Wang and C. Feng, "Security Analysis and Improvement for Kerberos Based on Dynamic Password and Diffie-Hellman Algorithm," *2013 Fourth International Conference on Emerging Intelligent Data and Web Technologies*, Xi'an, China, 2013, pp. 256-260, doi: 10.1109/EIDWT.2013.49.

46. Z. Lei, Z. Wuling, L. Chunhua and Z. Shaokun, "Design of Security Privilege Mechanism Based on Attribute Certificate in UMTS Network," *2012 Second International Conference on Instrumentation, Measurement, Computer, Communication and Control*, Harbin, China, 2012, pp. 710-713, doi: 10.1109/IMCCC.2012.172.

47. H. Choi and S. C. Seo, "Optimization of PBKDF2 Using HMAC-SHA2 and HMAC-LSH Families in CPU Environment," in *IEEE Access*, vol. 9, pp. 40165-40177, 2021, doi: 10.1109/ACCESS.2021.3065082

48. G. -C. Cristescu and V. Croitoru, "Spoofed Packet Injection Attack-Resistant AAA-RADIUS Solution Based on LDAP and EAP," *2021 International Symposium on Signals, Circuits and Systems (ISSCS)*, Iasi, Romania, 2021, pp. 1-4, doi: 10.1109/ISSCS52333.2021.9497398.

49. G. -C. CRISTESCU and V. CROITORU, "Volumetric Distributed Denial-of-Service and Session Replay Attacks-Resistant AAA-RADIUS Solution Based on EAP and LDAP," *2020 International Symposium on Electronics and Telecommunications (ISETC)*, Timisoara, Romania, 2020, pp. 1-4

50. H. -F. Liu, "Fulfillment of G-8000 Vendor-Specific Attributes Based on RADIUS Server," *2009 International Forum on Computer Science-Technology and Applications*, Chongqing, China, 2009, pp. 445-446, doi: 10.1109/IFCSTA.2009.231.

51. N. Ikhsan, A. A. Sukmandhani, J. Ohliati and Y. D. Prabowo, "Design and Build AAA Server using Free Radius Study Case Network Security Management at PT. XYZ," *2023 IEEE 9th International Conference on Computing, Engineering and Design (ICCED)*, Kuala Lumpur, Malaysia, 2023, pp. 1-6

52. R. V. Deshmukh, "Flapping RADIUS Accounting Server Behavior with Toggle-Timer," *2012 Seventh International Conference on Broadband, Wireless Computing, Communication and Applications*, Victoria, BC, Canada, 2012, pp. 558-561, doi: 10.1109/BWCCA.2012.98.

53. P. Urien and M. Dandjinou, "Introducing Smartcard Enabled RADIUS Server," *International Symposium on Collaborative Technologies and Systems (CTS'06)*, Las Vegas, NV, USA, 2006, pp. 74-80

54. G. -C. Cristescu, V. Croitoru and V. Sorici, "Implementing an AAA-RADIUS solution based on legacy authentication protocols," *2016 12th IEEE International Symposium on Electronics and Telecommunications (ISETC)*, Timisoara, Romania, 2016, pp. 75-80, doi: 10.1109/ISETC.2016.7781061.

55. R. Pradeep, N. R. Sunitha, V. Ravi and S. Verma, "Formal Verification of Authentication and Confidentiality for TACACS+ Security Protocol using Scyther," *2019 10th International Conference on Computing, Communication and Networking Technologies (ICCCNT)*, Kanpur, India, 2019, pp. 1-6

56. V. Ravi, N. R. Sunitha, R. Pradeep and S. Verma, "Formal methods to verify authentication in TACACS+ protocol," *2017 2nd International Conference On Emerging Computation and Information Technologies (ICECIT)*, Tumakuru, India, 2017, pp. 1-4,

57. K. Yanson, "Results of implementing WPA2-enterprise in educational institution," *2016 IEEE 10th International Conference on Application of Information and Communication Technologies (AICT)*, Baku, Azerbaijan, 2016, pp. 1-4, doi: 10.1109/ICAICT.2016.7991701.

58. A. I. Gonzalez-Tablas Ferreres, K. Wouters, B. Ramos Alvarez and A. Ribagorda Garnacho, "EVAWEB: A Web-Based Assessment System to Learn X.509/PKIX-Based Digital Signatures," in *IEEE Transactions on Education*, vol. 50, no. 2, pp. 112-117, May 2007, doi: 10.1109/TE.2007.893171

59. A. Alrawais, A. Alhothaily and X. Cheng, "X.509 Check: A Tool to Check the Safety and Security of Digital Certificates," *2015 International Conference on Identification, Information, and Knowledge in the Internet of Things (IIKI)*, Beijing, China, 2015, pp. 130-133, doi: 10.1109/IIKI.2015.36.

60. A. Miu, L. Ruse, R. Deaconescu and D. Tudose, "Integrating TLS/SSL with MQTT in NuttX Operating System," *2024 23rd RoEduNet Conference: Networking in Education and Research (RoEduNet)*, Bucharest, Romania, 2024, pp. 1-6, doi: 10.1109/RoEduNet64292.2024.10722675.

61. P. Kieseberg, P. Frühwirt, S. Schrittwieser and E. Weippl, "Security tests for mobile applications — Why using TLS/SSL is not enough," *2015 IEEE Eighth International Conference on Software Testing, Verification and Validation Workshops (ICSTW)*, Graz, Austria, 2015, pp. 1-2, doi: 10.1109/ICSTW.2015.7107416.

62. J. Doerner, Y. Kondi, E. Lee and A. Shelat, "Secure Two-party Threshold ECDSA from ECDSA Assumptions," *2018 IEEE Symposium on Security and Privacy (SP)*, San Francisco, CA, USA, 2018, pp. 980-997, doi: 10.1109/SP.2018.00036.

63. B. O. KOSE, O. BUK, H. A. MANTAR and V. COSKUN, "TrustedID: An Identity Management System based on OpenID Connect Protocol," *2020 4th International Symposium on Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies (ISMSIT)*, Istanbul, Turkey, 2020, pp. 1-6, doi: 10.1109/ISMSIT50672.2020.9254886.

64. M. Haekal and Eliyani, "Token-based authentication using JSON Web Token on SIKASIR RESTful Web Service," *2016 International Conference on Informatics and Computing (ICIC)*, Mataram, Indonesia, 2016, pp. 175-179, doi: 10.1109/IAC.2016.7905711.

65. T. Guillet, R. Moalla, A. Serhrouchni and A. Obaid, "SIP authentication based on HOTP," *2009 7th International Conference on Information, Communications and Signal Processing (ICICS)*, Macau, China, 2009, pp. 1-4, doi: 10.1109/ICICS.2009.5397549.

66. V. Papaspirou *et al.*, "Security Revisited: Honeytokens meet Google Authenticator," *2022 7th South-East Europe Design Automation, Computer Engineering, Computer Networks and Social Media Conference (SEEDA-CECNSM)*, Ioannina, Greece, 2022, pp. 1-8, doi: 10.1109/SEEDA-CECNSM57760.2022.9932907.

67. W. -S. Park, D. -Y. Hwang and K. -H. Kim, "A TOTP-Based Two Factor Authentication Scheme for Hyperledger Fabric Blockchain," *2018 Tenth International Conference on Ubiquitous and Future Networks (ICUFN)*, Prague, Czech Republic, 2018, pp. 817-819, doi: 10.1109/ICUFN.2018.8436784.

68. Nan Li, "Research on Diffie-Hellman key exchange protocol," *2010 2nd International Conference on Computer Engineering and Technology*, Chengdu, China, 2010, pp. V4-634-V4-637, doi: 10.1109/ICCET.2010.5485276.

69. H. M. Ahmed and R. W. Jassim, "Distributed Transform Encoder to Improve Diffie-Hellman Protocol for Big Message Security," *2020 3rd International Conference on Engineering Technology and its Applications (IICETA)*, Najaf, Iraq, 2020, pp. 84-88, doi: 10.1109/IICETA50496.2020.9318804.

70. Y. Lee and Y. -N. Shin, "A Proposal of Real-Time Status Management Protocol for Structural Desperation of a Certificate Verification Service," *2008 International Conference on Security Technology*, Sanya, China, 2008, pp. 87-90, doi: 10.1109/SecTech.2008.59.

71. K. Lehmann and F. Matthes, "Meta model based integration of role-based and discretionary access control using path expressions," *Seventh IEEE International Conference on E-Commerce Technology (CEC'05)*, Munich, Germany, 2005, pp. 443-446, doi: 10.1109/ICECT.2005.59.

72. B. Balamurugan, N. G. Shivitha, V. Monisha and V. Saranya, "A Honey Bee behaviour inspired novel Attribute-based access control using enhanced Bell-Lapadula model in cloud computing," *International Confernce on Innovation Information in Computing Technologies*, Chennai, India, 2015, pp. 1-6, doi: 10.1109/ICIICT.2015.7396064.

73. B. S, N. K. Pathi, S. Abhi and R. Agarwal, "AccessFlex: Flexible Attribute Based Access Control Scheme for Sharing Access Privileges in Cloud Storage," *2024 International Conference on Electrical, Computer and Energy Technologies (ICECET*, Sydney, Australia, 2024, pp. 1-6, doi: 10.1109/ICECET61485.2024.10698339.

74. Z. Yong-sheng and Y. Jing, "Research of dynamic authentication mechanism crossing domains for Web Services based on SAML," *2010 2nd*

International Conference on Future Computer and Communication, Wuhan, China, 2010, pp. V2-395-V2-398, doi: 10.1109/ICFCC.2010.5497453.

75. N. Elahi, M. M. R. Chowdhury and J. Noll, "Semantic Access Control in Web Based Communities," *2008 The Third International Multi-Conference on Computing in the Global Information Technology (iccgi 2008)*, Athens, Greece, 2008, pp. 131-136, doi: 10.1109/ICCGI.2008.46.

76. Z. Deng *et al*., "Validation of tropospheric slant path delays derived from single and dual frequency GPS receivers," in *Radio Science*, vol. 46, no. 06, pp. 1-11, Dec. 2011, doi: 10.1029/2011RS004687

77. H. Ye, M. -M. Li, W. -G. Luo and Y. -X. Qin, "Finite-Time Consensus of Heterogeneous Multi-Agent Systems Without Velocity Measurements and With Disturbances via Integral Sliding Mode Control," in *IEEE Access*, vol. 6, pp. 62255-62260, 2018, doi: 10.1109/ACCESS.2018.2874961

78. Пекар А., Возняк С. Інтеграція систем контроою доступу та виявлення вторгнень. Збірник матеріалів науково-практичного симпозіуму «Захист інформації», Тернопіль, 2024. С. 38- 42

79. Пекар А., Возняк С. Методи виявлення та запобігання несанкціонованого доступу в корпоративних мережах. Збірник матеріалів науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів «Кібербезпека та комп’ютерно-інтегровані технології» (КБКІТ - 2024), Тернопіль, 2024. С. 136- 139

ДОДАТОК А

Код дозволів

```
class PermissionManager:
def __init__(self):
    self.permissions_table = {
        'admin': {
            'can_manage_users': True,
            'can_view_logs': True,
            'can_modify_network': True,
            'can_access_admin_panel': True,
            'can_modify_permissions': True,
            'can_block_users': True,
            'internet_access': True,
            'local_network_access': True
        },
        'power_user': {
            'can_manage_users': False,
            'can_view_logs': True,
            'can_modify_network': False,
            'can_access_admin_panel': False,
            'can_modify_permissions': False,
            'can_block_users': False,
            'internet_access': True,
            'local_network_access': True
        },
        'user': {
            'can_manage_users': False,
            'can_view_logs': False,
            'can_modify_network': False,
            'can_access_admin_panel': False,
```

```
            'can_modify_permissions': False,
            'can_block_users': False,
            'internet_access': True,
            'local_network_access': True
        },
        'guest': {
            'can_manage_users': False,
            'can_view_logs': False,
            'can_modify_network': False,
            'can_access_admin_panel': False,
            'can_modify_permissions': False,
            'can_block_users': False,
            'internet_access': True,
            'local_network_access': False
        }
    }

    self.group_hierarchy = ['admin', 'power_user', 'user', 'guest']

def check_permission(self, user_group, permission):
    """Перевірка наявності конкретного дозволу для групи"""
    if user_group not in self.permissions_table:
        return False
    return self.permissions_table[user_group].get(permission, False)

def get_group_permissions(self, group):
    """Отримання всіх дозволів для групи"""
    return self.permissions_table.get(group, {})

def inherit_permissions(self, from_group, to_group):
    """Успадкування дозволів від вищої групи до нижчої"""
```

```
        if from_group not in self.permissions_table or to_group not in
self.permissions_table:
            return False

        from_index = self.group_hierarchy.index(from_group)
        to_index = self.group_hierarchy.index(to_group)

        if from_index > to_index:
            return False  # Не можна успадковувати від нижчої групи до вищої

        for permission, value in self.permissions_table[from_group].items():
            if value:
                self.permissions_table[to_group][permission] = True

        return True

    def modify_group_permission(self, group, permission, value):
        """Зміна конкретного дозволу для групи"""
        if group not in self.permissions_table:
            return False

        if group != 'admin' and permission in self.permissions_table[group]:
            self.permissions_table[group][permission] = value
            return True

        return False

    def add_custom_permission(self, permission_name):
        """Додавання нового типу дозволу"""
        for group in self.permissions_table:
            self.permissions_table[group][permission_name] = False
```

```
        self.permissions_table['admin'][permission_name] = True

class UserPermissions:
    def __init__(self, user_group, permission_manager):
        self.user_group = user_group
        self.permission_manager = permission_manager

    def has_permission(self, permission):
        """Перевірка наявності дозволу у користувача"""
        return self.permission_manager.check_permission(self.user_group, permission)

    def get_all_permissions(self):
        """Отримання всіх дозволів користувача"""
        return self.permission_manager.get_group_permissions(self.user_group)
```

ДОДАТОК Б.

Копії публікацій

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«КІБЕРБЕЗПЕКА І АВТОМАТИЗАЦІЯ»

Матеріали
науково-практичного симпозіуму
«ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ»

30 листопада 2024
Тернопіль

У збірнику опубліковано матеріали науково-практичного симпозіуму «Захист інформації», Тернопіль, 2024. - 130с.

Технічний редактор: Давлетова А.Я.

Адреса редакції:
Громадська організація «Кібербезпека і автоматизація»
м. Тернопіль
Контактний телефон: (066)043-42-10
e-mail: conferencekb@gmail.com

ЗМІСТ

УДК 004.056(477)

Андрій ПЕКАР, Сергій ВОЗНЯК

Західноукраїнський національний університет

ІНТЕГРАЦІЯ СИСТЕМ КОНТРОЛЮ ДОСТУПУ ТА ВИЯВЛЕННЯ ВТОРГНЕНЬ

Вступ. Зі стрімким розвитком інформаційних технологій та збільшенням кіберзагроз питання захисту корпоративних мереж стає все більш актуальним. Сучасні організації стикаються зі складними викликами у сфері інформаційної безпеки та потребують впровадження багаторівневих систем захисту. Особлива увага приділяється необхідності ефективної інтеграції систем контролю доступу (СКД) та систем виявлення вторгнень (СВВ), які є ключовими компонентами безпеки інфраструктури підприємства. Така інтеграція може створити комплексний механізм захисту, який не тільки запобігає несанкціонованому доступу, але й виявляє та реагує на потенційні загрози в режимі реального часу.

Мета: розробка та аналіз ефективних підходів до інтеграції систем контролю доступу та виявлення вторгнень в корпоративних мережах та визначення оптимальних технічних рішень для забезпечення комплексного захисту інформаційних ресурсів. Дослідження спрямоване на створення методологічної бази для побудови інтегрованих систем безпеки, що забезпечують високий рівень захисту при збереженні працездатності корпоративної мережі та зручності використання кінцевими користувачами. Особливу увагу приділено аналізу сучасних технологій та їх практичному застосуванню в різних корпоративних середовищах.

1. Системи інтегрованого контролю доступу та моніторингу подій безпеки

Стрімке зростання кількості та складності кіберзагроз створює потребу в розробці комплексних рішень для захисту корпоративних мереж. Інтеграція систем контролю доступу з системами моніторингу подій безпеки становить фундаментальну основу сучасної корпоративної безпеки. Дослідження фокусується на технічних аспектах побудови та впровадження інтегрованих систем безпеки, які поєднують функціонал контролю доступу (Access Control Systems, ACS) та систем моніторингу подій безпеки (Security Information and Event Management, SIEM).

Статистичні дані демонструють зростання кількості кібератак на корпоративні мережі за останні роки (рисунок 1). Аналіз показує, що 78% успішних атак відбуваються через недостатню інтеграцію систем безпеки та відсутність комплексного підходу до моніторингу подій [1].

Рисунок 1 - Зростання кількості кібератак у 2019-2023 роках

Архітектура інтегрованої системи безпеки базується на багаторівневому підході до захисту інформації. Перший рівень включає системи фізичного контролю доступу - електронні замки, біометричні сканери, смарт-карти. Другий рівень забезпечує логічний контроль доступу через механізми автентифікації та авторизації. Третій рівень відповідає за моніторинг та аналіз подій безпеки в режимі реального часу [2].

Технічна реалізація інтеграції систем вимагає створення єдиного центру управління безпекою. Центральний сервер обробляє дані від усіх підсистем, застосовуючи алгоритми машинного навчання для виявлення аномалій та потенційних загроз. Процес обробки даних включає етапи збору, нормалізації, кореляції та аналізу подій безпеки (рисунок 2).

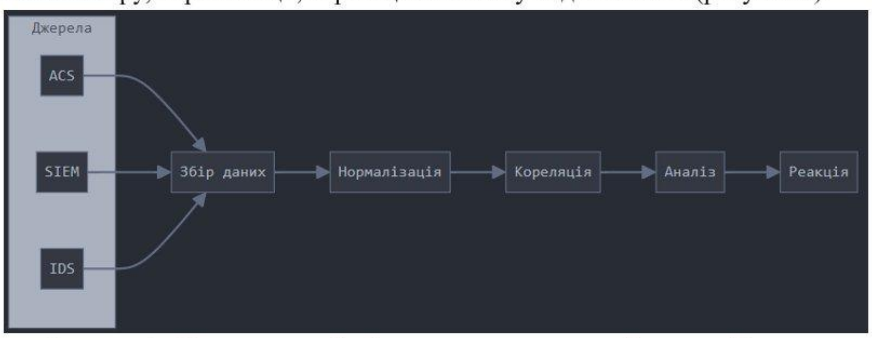

Рисунок 2 - Блок-схема обробки даних в комплексній системі безпеки

Протокол інтеграції базується на стандарті SYSLOG для передачі повідомлень про події та REST API для управління системами. Реалізація включає використання черг повідомлень на базі Apache Kafka для забезпечення надійної передачі даних між компонентами системи. База даних MongoDB зберігає нормалізовані події та результати їх аналізу [3].

Механізми кореляції подій використовують графові алгоритми для виявлення зв'язків між різними подіями безпеки. Математична модель оцінки ризиків базується на байєсівських мережах, що дозволяє враховувати умовні ймовірності реалізації загроз. Ефективність виявлення інцидентів безпеки значно підвищується при застосуванні методів глибокого навчання для аналізу патернів поведінки користувачів.

Експериментальні дослідження показують підвищення ефективності виявлення інцидентів на 43% при використанні інтегрованого підходу порівняно з окремими системами (рисунок 3). Час реакції на інциденти скорочується в середньому на 68%.

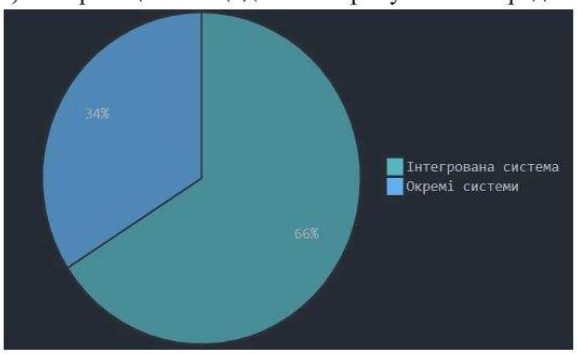

Рисунок 3 - Ефективність виявлення інцидентів

Розроблена система включає модулі машинного навчання для прогнозування потенційних загроз. Алгоритми класифікації на основі Random Forest досягають точності 94% при виявленні аномальної поведінки користувачів. Нейронні мережі типу

LSTM використовуються для аналізу часових рядів подій безпеки та передбачення можливих атак [5]. Практична реалізація системи вимагає розгортання розподіленої інфраструктури серверів для обробки даних. Масштабування системи забезпечується використанням контейнеризації на базі Docker та оркестрації Kubernetes. Мікросервісна архітектура дозволяє незалежно масштабувати окремі компоненти системи залежно від навантаження.

Моніторинг продуктивності системи здійснюється за допомогою інструментів Prometheus та Grafana. Метрики включають час обробки подій, затримки при передачі даних, навантаження на процесор та пам'ять. Аналіз цих метрик дозволяє оптимізувати конфігурацію системи та покращити її ефективність. Інтеграція з існуючими корпоративними системами реалізується через стандартні протоколи та API. Підтримується взаємодія з Active Directory для синхронізації облікових записів, ServiceNow для управління інцидентами, системами електронної пошти для сповіщень. REST API надає можливість розробки додаткових модулів та інтеграцій.

Тестування безпеки системи проводиться за методологією OWASP. Впроваджено механізми шифрування даних у стані спокою та під час передачі, багатофакторну автентифікацію адміністраторів, аудит всіх адміністративних дій. Регулярно проводяться тести на проникнення для виявлення потенційних вразливостей. Аналіз економічної ефективності впровадження інтегрованої системи показує зниження загальних витрат на забезпечення безпеки на 35% порівняно з використанням окремих систем. Основна економія досягається за рахунок автоматизації процесів моніторингу та реагування на інциденти.

Результати впровадження системи в корпоративному середовищі демонструють значне підвищення рівня безпеки. Кількість успішних атак зменшилась на 76%, час виявлення інцидентів скоротився з годин до хвилин, а кількість помилкових спрацювань знизилась на 82%. Подальший розвиток системи передбачає впровадження механізмів автоматичного реагування на інциденти, розширення можливостей машинного навчання, інтеграцію з хмарними сервісами безпеки. Планується додавання підтримки нових джерел даних та розробка додаткових модулів аналізу. Технічна документація включає детальні інструкції з розгортання та налаштування системи, опис API, схеми баз даних та конфігураційні файли. Розроблено навчальні матеріали для адміністраторів та користувачів системи [6].

Розуміючи важливість комплексного підходу до кібербезпеки, дане дослідження фокусується на розробці та впровадженні інтегрованої системи контролю доступу та моніторингу подій безпеки для корпоративних мереж. Архітектура системи базується на багаторівневому захисті, поєднуючи фізичні, логічні та аналітичні компоненти. Центральним елементом виступає сервер управління безпекою, який обробляє дані від усіх підсистем, застосовуючи алгоритми машинного навчання для виявлення аномалій та потенційних загроз.

Процес обробки даних включає етапи збору, нормалізації, кореляції та аналізу, забезпечуючи ґрунтовне дослідження подій безпеки в режимі реального часу. Протокол інтеграції базується на стандарті SYSLOG для передачі повідомлень про події та REST API для управління системами, а також використовує черги повідомлень Apache Kafka та базу даних MongoDB для забезпечення надійності та масштабованості. Застосування графових

алгоритмів кореляції та байєсівських мереж ризиків дозволяє виявляти складні взаємозв'язки між подіями та точніше оцінювати рівень загроз.

Ключовою складовою системи є модулі машинного навчання, які значно підвищують ефективність виявлення інцидентів. Алгоритми класифікації на основі Random Forest демонструють точність 94% при виявленні аномальної поведінки користувачів, а нейронні мережі LSTM дозволяють здійснювати прогнозування можливих атак на основі аналізу часових рядів подій безпеки.

Практична реалізація системи здійснюється на основі розподіленої інфраструктури серверів, що забезпечує необхідну масштабованість та відмовостійкість. Застосування контейнеризації на базі Docker та оркестрації Kubernetes дозволяє незалежно масштабувати окремі компоненти системи, оптимізуючи її продуктивність. Моніторинг продуктивності здійснюється за допомогою інструментів Prometheus та Grafana, що дає змогу аналізувати ключові метрики та вчасно вносити необхідні налаштування.

Інтеграція з існуючими корпоративними системами реалізується через стандартні протоколи та API, забезпечуючи взаємодію з Active Directory, ServiceNow, електронною поштою та іншими компонентами IT-інфраструктури. Розроблене REST API надає можливість розробки додаткових модулів та інтеграцій, розширюючи функціональність системи. Тестування безпеки системи проводиться за методологією OWASP, впроваджено механізми шифрування, багатофакторну автентифікацію та регулярні тести на проникнення [7].

Аналіз економічної ефективності впровадження інтегрованої системи показує зниження загальних витрат на забезпечення безпеки на 35% порівняно з використанням окремих систем. Основна економія досягається за рахунок автоматизації процесів моніторингу та реагування на інциденти. Результати впровадження системи в корпоративному середовищі демонструють значне підвищення рівня безпеки, включаючи зниження кількості успішних атак на 76%, скорочення часу виявлення інцидентів до хвилин та зменшення помилкових спрацювань на 82% [8].

Підсумовуючи, розроблена інтегрована система контролю доступу та моніторингу подій безпеки забезпечує комплексний підхід до захисту корпоративних мереж. Впровадження передових технологій, таких як машинне навчання, графові алгоритми та байєсівські мережі, дозволяє значно підвищити ефективність виявлення та реагування на кіберзагрози. Гнучка архітектура системи, заснована на мікросервісах та контейнеризації, забезпечує необхідну масштабованість та продуктивність. Інтеграція з корпоративними системами та стандартизованими протоколами робить рішення універсальним та легко адаптованим до різних IT-середовищ. Очікується, що впровадження даної системи дозволить значно підвищити рівень кіберзахисту організацій та знизити економічні збитки від кібератак.

Висновок. Дане дослідження продемонструвало важливість інтеграції систем контролю доступу та моніторингу подій безпеки для забезпечення комплексного захисту корпоративних мереж. Розроблена система являє собою ефективне технологічне рішення, яке поєднує передові методи кібербезпеки на основі машинного навчання, графових алгоритмів та байєсівських мереж.

Архітектура системи побудована за модульним принципом, що забезпечує гнучкість, масштабованість та інтегрованість з існуючою IT-інфраструктурою організацій. Центральне місце займає сервер управління безпекою, який акумулює та обробляє дані від різних підсистем, включаючи фізичні та логічні засоби контролю доступу, а також системи виявлення вторгнень. Впровадження розробленого рішення демонструє значне підвищення ефективності виявлення та реагування на кіберзагрози. Крім того, було досягнуто суттєве зниження кількості успішних атак, помилкових спрацювань та економічних витрат на забезпечення безпеки. Практична реалізація системи базується на розподіленій інфраструктурі серверів, яка забезпечує необхідну відмовостійкість та можливість масштабування. Застосування контейнеризації та мікросервісної архітектури дозволяє гнучко конфігурувати систему відповідно до потреб конкретної організації. Інтеграція з корпоративними системами та стандартизовані протоколи взаємодії роблять рішення універсальним та легко адаптованим до різних IT-середовищ. Розроблене REST API надає можливість розширення функціональності системи шляхом додавання нових модулів та інтеграцій.

Таким чином, впровадження інтегрованої системи контролю доступу та моніторингу подій безпеки є ефективним та економічно вигідним підходом до захисту корпоративних мереж. Подальший розвиток системи передбачає вдосконалення механізмів автоматичного реагування, розширення можливостей машинного навчання та інтеграцію з хмарними сервісами безпеки.

Перелік використаних джерел.

1. Kizza, J. M. Guide to Computer Network Security / J. M. Kizza. - Cham: Springer International Publishing, 2017. - 433 с.

2. Liu, M., Xue, Z., Xu, X., Zhong, C., Chen, J. Host-Based Intrusion Detection System with System Calls: Review and Future Trends / M. Liu, Z. Xue, X. Xu, C. Zhong, J. Chen // ACM Computing Surveys (CSUR). - 2018. - №51 (5). - С. 1-36.

3. Network-Based SCADA Intrusion Detection Systems / S. V. B. Rakas, M. D. Stojanović, J. D. Marković-Petrović // IEEE Access. - 2020. - №8. - С. 93083-93108.

4. Radoglou-Grammatikis, P. I., Sarigiannidis, P. G. Securing the Smart Grid: A Comprehensive Compilation of Intrusion Detection and Prevention Systems / P. I. Radoglou-Grammatikis, P. G. Sarigiannidis // IEEE Access. - 2019. - №7. - С. 46595-46620.

5. Ferraiolo, D. F., Kuhn, R. D. Role-Based Access Control / D. F. Ferraiolo, R. D. Kuhn // Artech House. - 2003. - 378 с

6. Ahmad, Z., Khan, A. S., Shiang, C. W., Abdullah, J., Ahmad, F. Network Intrusion Detection System: A Systematic Study of Machine Learning and Deep Learning Approaches / Z. Ahmad, A. S. Khan, C. W. Shiang, J. Abdullah, F. Ahmad // Transactions on Emerging Telecommunications Technologies. - 2021. - №32 (3). - С. e4150.

7. Song, H., Fink, G., Jeschke, S. Security and Privacy in Cyber-Physical Systems / H. Song, G. Fink, S. Jeschke // Wiley. - 2017. - 458 с.

8. Miller, D. R., Harris, S., Harper, A., VanDyke, S., Blask, C. Security Information and Event Management (SIEM) Implementation / D. R. Miller, S. Harris, A. Harper, S. VanDyke, C. Blask // McGraw Hill Professional. - 2010. - 720 с.

інформаційної безпеки. У нашій статті було проведено детальне дослідження сучасних методів виявлення та моніторингу аномальної активності в мережі, які демонструють різноманітність підходів і інструментів, що використовуються для виявлення підозрілих дій.

Аналіз показав, що системи виявлення та запобігання вторгненням (IPS), у поєднанні з багатофакторною автентифікацією (MFA), суттєво підвищують рівень безпеки. Системи IPS ефективно виявляють загрози на рівні мережі, а MFA надає додатковий рівень захисту на етапі аутентифікації користувачів, що є критично важливим у контексті сучасних ризиків, пов'язаних з віддаленим доступом і інсайдерською загрозою.

Окремо ми зосередились на новомодних технологіях, таких як алгоритми машинного навчання та штучного інтелекту, які показують значний потенціал у автоматизації процесу виявлення аномалій. Дослідження вказують на те, що ці технології здатні не тільки швидше ідентифікувати підозрілі активності, але і адаптуватися до змінюваних патернів поведінки зловмисників.

Проте, жоден метод не забезпечує абсолютної гарантії захисту. Це підкреслює важливість мультидисциплінарного підходу до безпеки, який включає не лише технологічні рішення, а й освіту співробітників, актуалізацію політик безпеки та регулярні аудити.

Наше дослідження також вказує на необхідність гнучкості та адаптації підходів до кібербезпеки відповідно до еволюційних загроз, оскільки кіберзлочинці постійно вдосконалюють свої методи. Лише через інтеграцію багатьох технологій і постійне вдосконалення стратегій можна забезпечити надійний захист інформаційних активів корпоративних мереж у сучасному динамічному середовищі.

Перелік використаних джерел.

1. Al-Shaer, E., Hamed, H. Modeling and Verification of IPsec and VPN Security Policies. International Journal of Information Security, 2023.

2. Vasilenko, N., Miroshnychenko, O. Security Monitoring Systems in Corporate Networks. Cyber Security Journal, 2024.

3. Barros, M., Stein, L. Advanced Intrusion Detection Techniques in Corporate Networks. IEEE Transactions on Network Security, 2023.

4. Anderson, R., Moore, T. The Economics of Information Security. Science, 2023.

5. Tanase, M. Understanding and Preventing Unauthorized Network Access. Packet Labs Network Security Review, 2022.

6. Chen, Y., Fang, H. Multi-Layered Defense Strategies for Enterprise Security. Journal of Network Defense, 2022.

7. Altman, R. Role-Based Access Control Mechanisms for Corporate Network Security. Information Security Journal, 2022.

8. Smith, J. Intrusion Prevention and Detection Systems in Corporate Environments. Cybersecurity World, 2023.

9. Ikeda, R. Using AI and Machine Learning for Threat Detection. IT Security Journal, 2024.

КІБЕРБЕЗПЕКА ТА КОМП'ЮТЕРНО-ІНТЕГРОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ

2024

науково-практична конференція молодих вчених, аспірантів та студентів

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ГАЛИЦЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМ. В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

КІБЕРБЕЗПЕКА ТА КОМП'ЮТЕРНО-ІНТЕГРОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ (КБКІТ – 2024)

науково-практична конференція
молодих вчених, аспірантів та студентів

26–28 серпня 2024
Тернопіль

Збірник матеріалів науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів «Кібербезпека та комп'ютерно-інтегровані технології» (КБКІТ - 2024), Тернопіль, 2024. - 160 с.

Адреса редакції:
Західноукраїнський національний університет, кафедра кібербезпеки,
вул. Олени Теліги 8, м. Тернопіль 46003
Контакти:
*e-mail:*conferencekb@gmail.com

УДК 004.056(477)

Андрій ПЕКАР, Сергій ВОЗНЯК

Західноукраїнський національний університет

МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ НЕСАНКЦІОНОВАНОГО ДОСТУПУ В КОРПОРАТИВНИХ МЕРЕЖАХ

Вступ. У сучасному світі інформаційних технологій забезпечення безпеки корпоративних мереж стає все більш важливим завданням. У зв'язку зі зростанням числа кібератак і витоків даних організаціям необхідно приділяти особливу увагу захисту своєї мережевої інфраструктури. Несанкціонований доступ до корпоративних ресурсів може призвести до серйозних наслідків, таких як фінансові втрати, втрата конфіденційної інформації та репутаційний ризик. Новітні методи виявлення та запобігання несанкціонованому доступу постійно вдосконалюються для протидії новим загрозам та забезпечення надійного захисту корпоративних активів.

Мета: вивчити і проаналізувати новітні методи виявлення і запобігання несанкціонованого доступу в корпоративних мережах, щоб визначити їх ефективність і можливості застосування в реальних ситуаціях. Розгляньте комплексний підхід до мережевої безпеки, що включає технічні, організаційні та програмні засоби захисту. У ньому викладаються основні тенденції розвитку систем безпеки і даються рекомендації з побудови ефективної системи безпеки корпоративної мережі.

1. Огляд методів виявлення та моніторингу аномальної активності в мережі

У зв'язку зі стрімким розвитком інформаційних технологій і зростанням кіберзагроз проблема виявлення і моніторингу аномальної активності в мережі стає все більш актуальною [1].

Сучасні методи аналізу мережевого трафіку та виявлення аномалій засновані на передових алгоритмах машинного навчання та статистичного аналізу, які дозволяють ефективно виявляти потенційні загрози та запобігати несанкціонованому доступу до мережевих ресурсів [2].

Статистичні методи аналізу мережевого трафіку є одним з найбільш поширених підходів до виявлення аномалій. Вони засновані на припущенні, що нормальна робота мережі може характеризуватися певними статистичними показниками, а відхилення від неї можуть вказувати на наявність аномальної активності. Методи статистичного аналізу можуть бути використані для досягнення високої ефективності при виявленні мережевих атак та аномальної поведінки [3].

На рисунку 1 показано порівняння ефективності різних статистичних методів виявлення аномалій на основі експериментальних даних.

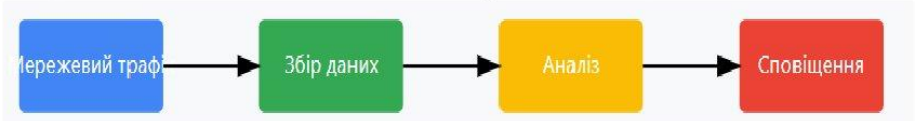

Рисунок 1 - Архітектура системи моніторингу мережевої активності

Важливим аспектом ефективного моніторингу мережевої активності є правильне налаштування та конфігурація системи виявлення аномалій. За даними одного з досліджень [4], оптимальне налаштування порогових значень і параметрів аналізу може значно підвищити ефективність виявлення аномалій і зменшити кількість помилкових спрацьовувань. Особливу увагу слід звернути на вибір метрик і показників, які використовуються для оцінки нормальної поведінки мережі.

Сучасні тенденції розвитку методів виявлення аномалій включають використання штучного інтелекту та технологій великих даних. Використання розподілених систем обробки даних та хмарних технологій може значно підвищити масштабованість та ефективність систем моніторингу. Іншим важливим напрямком розвитку є інтеграція різних джерел даних для створення інтегрованої системи аналізу безпеки.

Аналіз методів виявлення та моніторингу аномальної активності в мережах показує, що найбільш ефективним підходом є поєднання різних методів аналізу та використання адаптивних алгоритмів, які можуть навчатися на минулих даних. За даними одного з досліджень [5], такий підхід дозволяє досягти точності виявлення аномалій понад 90% при прийнятному рівні хибних спрацьовувань.

На особливу увагу заслуговує захист об'єктів критичної інфраструктури та систем управління технологічними процесами. Згідно з дослідженням [6], традиційні методи виявлення аномалій можуть бути неефективними в таких системах через особливості мережевого трафіку та протоколів зв'язку. Необхідна розробка спеціальних методів аналізу, що враховують особливості промислових мереж та систем управління.

Іншим важливим аспектом є забезпечення відповідності систем моніторингу законодавчим вимогам та галузевим стандартам безпеки. Сучасні системи виявлення аномалій повинні не тільки надавати можливість аудиту та документування всіх виявлених інцидентів, а й реагувати на загрози відповідно до встановлених процедур механізмами, що потребують підтримки.

Перспективними напрямками розвитку методів виявлення аномалій є використання квантових обчислень та технології блокчейн. Згідно з дослідженнями [7], квантові алгоритми можуть значно підвищити ефективність аналізу складних мережевих структур та виявлення прихованих залежностей у даних. Технологія блокчейн може забезпечити надійне зберігання та верифікацію даних про виявлені інциденти.

2. Інструменти та технології для запобігання несанкціонованому доступу

Системи виявлення та запобігання вторгнень (IDS/IPS) залишаються одним з ключових елементів захисту мережевої інфраструктури [8]. Сучасні IDS/IPS використовують поєднання сигнатурного аналізу та методів машинного навчання для виявлення потенційних загроз. Особлива увага приділяється їх здатності виявляти нові типи атак і аномальну поведінку в мережі; інтеграція IDS/IPS з іншими системами безпеки дозволяє створити єдиний центр моніторингу та реагування на інциденти [9].

Міжмережеві екрани нового покоління (NGFW) забезпечують розширені можливості фільтрації мережевого трафіку та контролю доступу. На відміну від традиційних брандмауерів, NGFW можуть аналізувати трафік на рівні додатків, виявляти шкідливе програмне забезпечення та захищати від новітніх загроз; важливою особливістю NGFW є те, що вони можуть інтегруватися з системами управління безпекою та автоматизувати процес реагування на інциденти.

Важливу роль в управлінні доступом до ресурсів компанії відіграють системи управління ідентифікацією та доступом (IAM). Сучасні IAM-рішення підтримують багатофакторну автентифікацію, єдиний вхід (SSO) та управління правами користувачів.

На рисунку 2 показано типову архітектуру IAM-системи та її взаємодію з іншими компонентами інфраструктури безпеки.

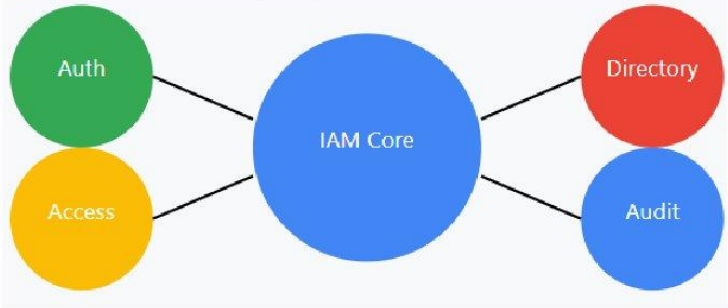

Рисунок 2 - Архітектура системи IAM

Ключовим компонентом будь-якої сучасної системи безпеки є рішення для виявлення та реагування на загрози на кінцевих точках (EDR). Ці інструменти безперервно відстежують активність на робочих станціях і серверах, виявляють підозрілу поведінку і автоматично реагують на інциденти; рішення EDR інтегруються з центральними системами управління безпекою для забезпечення розширених можливостей розслідування інцидентів.

Шифрування даних залишається одним з основних механізмів захисту конфіденційної інформації. Сучасні рішення для шифрування підтримують різноманітні алгоритми та протоколи, що гарантують захист даних як при зберіганні, так і при передачі. Особлива увага приділяється управлінню ключами та дотриманню нормативних вимог.

Технології віртуалізації та контейнеризації ставлять нові виклики перед системами безпеки. Захист віртуальних середовищ вимагає спеціальних інструментів і підходів, таких як мікросегментація мережі та захист контейнерів. Важливим аспектом є забезпечення безпеки в гібридних і мультихмарних середовищах.

Штучний інтелект і машинне навчання все частіше використовуються в системах безпеки для автоматизації виявлення загроз і реагування на інциденти. Ці технології дозволяють аналізувати великі обсяги даних і виявляти складні патерни атак. Особлива увага приділяється розробці адаптивних систем безпеки, здатних навчатися на нових загрозах.

Висновок. Виявлення та запобігання несанкціонованому доступу в корпоративних мережах є першочерговим завданням для забезпечення